

АШЫҒЫН

№2(156)
АҚПАН 2021 ЖЫЛ

**АУМАҚТЫҚ ТҰТАСТЫҚТЫ
САҚТАУДА ҚЫРАҒЫЛЫҚ
ТАНЫТЫП КЕЛЕДІ**

8

**САРЫШАҒАН ПОЛИГОНЫНДА
СЫНАҚТАН ӨТКЕН ЖАҢА
ТЕХНИКА**

16

**БПЛА КАК НОВЫЙ ВИД УГРОЗЫ
С ВОЗДУХА. КАК С НИМИ
БОРОТЬСЯ?**

24

ҰЛЫ ДАЛА ӘСКЕРІ – ТӘУЕЛСІЗДІК ТІРЕГІ!

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

АІВҮН

2021

МАЗМҰНЫ:

АКТУАЛЬНО

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЕНСИОННЫХ НАКОПЛЕНИЙ ПРИ ВЫХОДЕ НА ПЕНСИЮ ЗА ВЫСЛУГУ ЛЕТ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ.....4

«БАТЫС» ӨҢІРЛІК ҚОЛБАСШЫЛЫҒЫНА – 20 ЖЫЛ

АУМАҚТЫҚ ТҰТАСТЫҚТЫ САҚТАУДА ҚЫРАҒЫЛЫҚ ТАНЫТЫП КЕЛЕДІ.....8

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ

НОВЫЕ ФОРМЫ, МЕТОДЫ, ИНСТРУМЕНТЫ.....14

РЕПОРТАЖ

САРЫШАҒАН ПОЛИГОНЫНДА СЫНАҚТАН ӨТКЕН ЖАҢА ТЕХНИКА16

ТАҒЫЛЫМ

ЕРЛІКТІҢ АЛАУЫ БАР ЖҮРЕГІНДЕ.....20

15 ФЕВРАЛЯ – ДЕНЬ ВЫВОДА СОВЕТСКИХ ВОЙСК ИЗ АФГАНИСТАН

ВЕРА ВЫЖИТЬ ПОМОГЛА.....22

АНАЛИТИКА

БПЛА КАК НОВЫЙ ВИД УГРОЗЫ С ВОЗДУХА. КАК С НИМИ БОРОТЬСЯ?.....24

СҰХБАТ

ЖАУЫНГЕРЛІК ҚАБІЛЕТТІ АРТТЫРУ – УАҚЫТ ТАЛАБЫ.....30

ВОЕННАЯ НАУКА

КУРС НА ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ.....34

ШОЛУ

АЙЫНДЫ ТЕҢІЗ ӘСКЕРІ.....36

АІВҰН

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

БАС РЕДАКТОР

Батырхан Қуатбек

БАС РЕДАКТОРДЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ

Тимур Аубакиров

КРЕАТИВТІК ДИРЕКТОР

Тимур Кубеков

БӨЛІМ МЕНҒЕРУШІСІ

Ерлібай Қадырбай

ДИЗАЙНЕР

Адил Шеримбетов

ТІЛШІЛЕР

Рима Әбеуова

Алия Майсеитова

Меруерт Сафаева

Нариман Дюсенов

Бақытгүл АБАЙҚЫЗЫ

ФОТОТІЛШІ

Ағыбай Аяпбергенов

E-MAIL: info@sarbaz.kz

МЕНШІК ИЕСІ:

«Әскери ГАЗ Медиа» ЖШС

Қазақстан Республикасы,

010000, Нұр-Сұлтан қаласы,

Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы,

Домалақ ана көшесі, 11 үй.

Тел. 8 (7172) 48-19-60

Қазақстан Республикасы

Қорғаныс министрлігінің

тапсырысы бойынша

шығарылады

Автордың пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.

Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды

және авторларға қайтарылмайды.

Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және

даму министрлігінде тіркеліп, 2015 жылғы 30 сәуірде

№5341-Ж куәлігі берілген

Шығуы ай сайын. Бағасы еркін.

Таралымы 739 дана. Тапсырыс №2

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЕНСИОННЫХ НАКОПЛЕНИЙ ПРИ ВЫХОДЕ НА ПЕНСИЮ ЗА ВЫСЛУГУ ЛЕТ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Главой государства 2 января 2021 года подписан Закон РК «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты РК по вопросам восстановления экономического роста» (ЗРК №399-VI от 02.01.2021 года), предусматривающий право использования гражданами Республики Казахстан своих пенсионных накоплений в соответствии с нормами Закона РК «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»

Обязательные пенсионные взносы, накапливающиеся на индивидуальных пенсионных счетах граждан – это строго целевые деньги, назначение которых заключается в обеспечении старости каждого вкладчика.

Законом определен круг лиц, которые имеют право на пенсионные выплаты за счет обязательных пенсион-

ных взносов, в том числе это:

1) военнослужащие, имеющие пенсионные накопления в Едином накопительном пенсионном фонде (далее – ЕНПФ), если сумма пенсионных накоплений превышает порог минимальной достаточности (далее – ПМД) пенсионных накоплений.

При этом, единовременная пенсион-

ная выплата (далее – ЕПВ) не может превышать сумму разницы между суммой пенсионных накоплений, рассчитанного согласно Правилам осуществления пенсионных выплат, методики определения порога минимальной достаточности пенсионных накоплений, утвержденными Постановлением Правительства Республики Казахстан от 2 октября 2013 года № 1042;

2) пенсионеры силовых структур, если размер ежемесячно получаемых пенсий составляет не ниже 40 процентов от дохода, предшествующего дате выхода на пенсию, то есть от денежного содержания на момент увольнения.

Размер ЕПВ не может превышать 50 процентов от размера пенсионных накоплений за счет обязательных пенсионных взносов (далее – ОПВ) в ЕНПФ на дату получения электронного уведомления;

3) если вкладчиком заключен договор пенсионного аннуитета со страховой организацией.

Размер ЕПВ не может превышать размер пенсионных накоплений за счет ОПВ на индивидуальных пенсионных счетах вкладчика.

Договор пенсионного аннуитета - договор страхования, согласно которому страхователь (получатель пенсионных выплат) обязуется передать страховой организации сумму пенсионных накоплений, а страховая организация обя-

зается осуществлять страховые выплаты в пользу страхователя.

Договор пенсионного аннуитета заключается по достижении вкладчиком возраста 45 лет при достаточности пенсионных накоплений для заключения договора пенсионного аннуитета для обеспечения выплаты не ниже 70 процентов от величины прожиточного минимума (ПМ в 2021 году составляет 34302 тенге).

Таким образом, размер месячной страховой выплаты из страховой организации не может быть ниже 70 процентов от величины ПМ, действующей на дату заключения договора пенсионного аннуитета, которую они смогут получать из страховой организации достижения страхователем возраста: мужчины - 55 лет; женщины: с 1 января 2021 года - 52 лет; с 1 января 2022 года - 52,5 года; с 1 января 2023 года - 53 лет; с 1 января 2024 года - 53,5 года; с 1 января 2025 года - 54 лет; с 1 января 2026 года - 54,5 года; с 1 января 2027 года - 55 лет.

Граждане, достигшие указанных возрастов, вправе использовать сумму ЕПВ, оставшейся в ЕНПФ в полном объеме.

Под ПМД следует понимать объем накоплений в ЕНПФ, достаточный для обеспечения ежемесячных пожизненных выплат не ниже размера минимальной пенсии, в связи с чем порог достаточности на каждый возраст определен отдельно.

Таким образом, право на досрочное использование единовременных пенсионных выплат имеют 2 категории военнослужащих:

1-категория – действующие военнослужащие, а также военнослужащие уволенные без права на пенсионные выплаты, имеющие пенсионные накопления в сумме превышающие ПМД, т.е.могут использовать сумму превышающую ПМД на общих основаниях Закона как гражданские лица.

К примеру, военнослужащий в возрасте 40 лет, имеющий накопления в сумме 4 500 тыс. тенге может использовать часть накоплений (1 080 тыс. тенге), превышающей ПМД в его возрасте, т.е. 3 420 тыс. тенге (4 500 тыс. – 3 420 тыс.= 1 080 тыс. тенге);

2-категория– военнослужащие, уволенные с правом на пенсию (получатели пенсионных выплат за выслугу лет), если размер ежемесячно получаемых

пенсий составляет не ниже 40% от дохода, предшествующего дате выхода на пенсию, т.е. от денежного содержания на момент увольнения в размере не более 50% от размера пенсионных накоплений в ЕНПФ.

В 2016 году проведено реформирование пенсионного обеспечения и все категории военнослужащих переведены на полное государственное пенсионное обеспечение.

Так, в соответствии с Законом военнослужащим, а также сотрудникам силовых структур пенсия назначается в размере не ниже 50 процентов от денежного содержания на момент увольнения со службы в зависимости от выслуги и трудового стажа.

Преимуществом военных пенсионеров в использовании ЕПВ является то, что размер ежемесячно получаемой пенсии уже превышает 40 процентов от дохода, предшествующего дате выхода на пенсию, что дает право использования ЕПВ практически всем пенсионерам силовых структур.

К примеру, сержант 2 класса Оспанов Н.Т. денежное содержание составляет 173 449 тенге (ДО 151 469 + ОБЗ 21 980) *40% = 69 380 тенге.

Пенсионные выплаты за общий трудовой стаж 28 лет назначены в размере 56 % от ДС в сумме 97 132 тенге.

Таким образом, размер ежемесячно получаемой пенсии в сумме 97 132 тенге, составляет не ниже 40% от дохода, т.е. выше 69 380 тенге, предшествующего дате выхода на пенсию, соответственно, правом на досрочное использование ЕПВ данный пенсионер обладает. Если сумма накоплений в ЕНПФ составляет 3 млн. тенге, пенсионер может

использовать 1,5 млн. тенге.

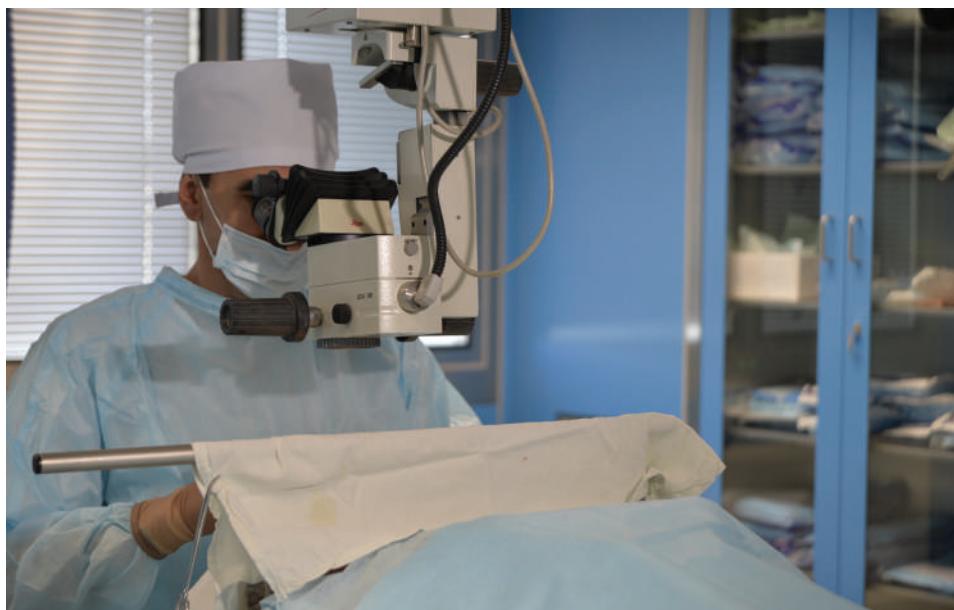
На данную категорию порог достаточности не распространяется.

Использование единовременных пенсионных выплат для улучшения жилищных условий

Порядок использования ЕПВ для улучшения жилищных условий определен Правилами использования единовременных пенсионных выплат для улучшения жилищных условий в соответствии с законодательством Республики Казахстан, утвержденными приказом Министра индустрии и инфраструктурного развития РК от 21 января 2021 года № 24 (далее – Правила), предусматривающие использование ЕПВ на следующие цели улучшения жилищных условий:

1) полного расчета по гражданско-правовым сделкам, связанным с приобретением жилища в собственность по договорам купли-продажи, приватизации, рассрочки, обмена (мены) жилища, по договорам о долевом участии в жилищном строительстве, а также для строительства индивидуального жилого дома (включая приобретение земельного участка с целевым назначением - индивидуальное жилищное строительство или личное подсобное хозяйство);

2) внесения первоначального взноса для получения ипотечного жилищного займа на приобретение жилища и (или) жилища с проведением ремонта в рамках одного договора банковского займа, частичного или полного погашения задолженности по ипотечному жилищному займу на приобретение жилища и (или) жилища с проведением ремонта в

рамках одного договора банковского займа, рефинансирования ипотечного жилищного займа;

3) получения, частичного или полного погашения задолженности, рефинансирования ипотечного жилищного займа на приобретение жилища и (или) жилища с проведением ремонта в рамках одного договора банковского займа, строительство индивидуального жилого дома (включая приобретение земельного участка с целевым назначением - индивидуальное жилищное строительство или личное подсобное хозяйство) по системе жилищных строительных сбережений;

4) приобретения жилища в рамках финансирования исламским банком, частичного, полного погашения задолженности в рамках финансирования исламским банком сделки по приобретению жилища;

5) частичного или полного погашения задолженности по договорам долгосрочной аренды жилища с правом выкупа, предоставленного в рамках программ жилищного строительства и антикризисных программ.

Для использования получателем единовременных пенсионных выплат, уступаемых заявителем супругу/супруге или близким родственникам, стороны заключают в личном кабинете соглашение об уступке единовременных пенсионных выплат, которое удостоверяется их ЭЦП с приложением документов, подтверждающих брак или родственные отношения.

Наличие в собственности получателя жилища не является основанием для отказа в получении и использовании ЕПВ. Использование ЕПВ осуществляется безналичным способом.

Также, имеется ряд ограничений при использовании ЕПВ:

1) не допускается использование ЕПВ на приобретение недвижимого имущества у супруга/супруги или близких родственников получателя;

2) не допускается реализация недвижимого имущества, оформленного в собственность с использованием ЕПВ в течение 5 (пяти) лет за исключением случаев:

- реализации заложенного недвижимого имущества залогодержателем в соответствии с Законом РК «Об ипотеке недвижимого имущества»;

- реализации недвижимого имущества по решению суда в порядке, предусмотренном законодательством Республики Казахстан.

Выплата ЕПВ производится на специальный счет получателя через уполномоченного оператора, определенного Правилами.

Уполномоченный оператор в лице акционерного общества «Жилищный строительный сберегательный банк «Отбасы банк» (далее - Отбасы банк) принимает заявления заявителей на ЕПВ и рассматривает их в порядке и сроки, установленными внутренними документами Отбасы банка.

Отбасы банк в течение 2 рабочих дней после рассмотрения заявления

заявителя на ЕПВ направляет сведения о зарегистрированных заявлениях в ЕНПФ в рамках электронного уведомления в порядке, установленном соответствующим соглашением, заключенном с ЕНПФ.

ЕНПФ в течение 5 (пяти) рабочих дней с даты получения электронного уведомления от Отбасы банк перечисляет сумму ЕПВ в Отбасы банк, который зачисляет ее на специальный счет заявителя.

Получатель после поступления средств на специальный счет, предоставляет в Отбасы банк документы, подтверждающие целевое назначение единовременных пенсионных выплат на цели, в течение 45 (сорока пяти) рабочих дней с даты их поступления.

В случае не предоставления подтверждающих документов в установленный срок эти средства подлежат возврату в ЕНПФ.

При уступке ЕПВ переводятся со специального счета заявителя на специальный счет получателя в течение 3 (трех) рабочих дней с момента предоставления подтверждающих документов.

Отбасы банк проверяет предоставленные получателем документы по целевому назначению ЕПВ в течение 10 (десяти) рабочих дней с даты их предоставления и перечисляет ЕПВ.

Использование единовременных пенсионных выплат на лечение

Разработаны правила использования единовременных пенсионных выплат на лечение, утвержденные приказом Министра здравоохранения РК от 15 февраля 2021 года №ҚР ДСМ-18.

Так, согласно проекту вышеуказанных Правил военнослужащие и пенсионеры силовых структур будут иметь возможность использования ЕПВ на следующие виды лечения:

1) лечение орфанных заболеваний, включая их лекарственное обеспечение, а также диагностические исследования для определения тактики лечения;

2) стоматологические услуги, оказываемые в медицинских организациях, расположенных на территории Республики Казахстан;

3) реконструктивные и восстановительные операции (пластические) с

целью коррекции послеоперационных рубцов и врожденных пороков, косметологического характера на мягкие ткани организма;

4) заболевания, требующие радио-

нуклидную и радиойодтерапию;

5) заболевания, требующие радиохирургического лечения (гамма-нож, кибернож);

6) заболевания, требующие протон-

ную терапию;

7) медицинская реабилитация в отечественных медицинских организациях, в том числе в санаторно-курортных условиях.

Для использования ЕПВ на лечение требуется обращение получателя в медицинскую организацию по месту своего прикрепления за заключением врачебной комиссии о направлении его на получение лечения за счет ЕПВ.

Получатель в пределах своих пенсионных накоплений может использовать ЕПВ на лечение неограниченное количество раз, в том числе без ограничения видов медицинских услуг, предусмотренных выше перечнем.

Документами, подтверждающими целевое использование получателями ЕПВ на лечение являются:

- документы, предоставляемые получателями, на основании которых осуществляется оплата за получаемые медицинские услуги;

- платежный документ, подтверждающий факт перечисления со специального счета получателя ЕПВ за получаемые медицинские услуги.

Проверить сумму ЕПВ для их использования можно на сайтах www.enpf.kz и www.enpf-otbasy.kz в личном кабинете с помощью ЭЦП или одноразового пароля, где получатель может также ознакомиться с ПМД в 2021 году, общую сумму обязательных пенсионных взносов и сумму, подлежащую использованию.

При использовании ЕПВ предусмотрено удержание индивидуального подоходного налога, которое осуществляется одновременно, а также в отложенном виде при достижении установленного пенсионного возраста. Сумму единовременного удержания подоходного налога можно также увидеть на сайте.

Заявление на использование ЕПВ можно также подать на сайтах с помощью ЭЦП с приложением подтверждающих целевое назначение документов.

В случае возникновения вопросов можно обращаться в Call-центры ЕНПФ и Отбасы банк по телефонам: 14-18 и 300.

Материал подготовлен Центром пенсионного обеспечения МО РК

«ПОРОГИ ДОСТАТОЧНОСТИ» В РАМКАХ ДОСРОЧНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЕНСИОННЫХ СРЕДСТВ

Возраст, лет	Пороги минимальной достаточности пенсионных накоплений, тенге	Возраст, лет	Пороги минимальной достаточности пенсионных накоплений, тенге
20	1 710 000	40	3 420 000
21	1 780 000	41	3 520 000
22	1 860 000	42	3 620 000
23	1 930 000	43	3 720 000
24	2 010 000	44	3 820 000
25	2 090 000	45	3 930 000
26	2 170 000	46	4 030 000
27	2 250 000	47	4 140 000
28	2 330 000	48	4 250 000
29	2 420 000	49	4 360 000
30	2 500 000	50	4 470 000
31	2 590 000	51	4 590 000
32	2 670 000	52	4 700 000
33	2 760 000	53	4 820 000
34	2 850 000	54	4 940 000
35	2 940 000	55	5 060 000
36	3 030 000	56	5 180 000
37	3 130 000	57	5 300 000
38	3 220 000	58	5 430 000
39	3 320 000	59 и более	5 560 000

АУМАҚТЫҚ ТҰТАСТЫҚТЫ САҚТАУДА ҚЫРАҒЫЛЫҚ ТАНЫТЫП КЕЛЕДІ

Құрлық әскерлерінің ең жас құрамаларының бірі – «Батыс» өңірлік қолбасшылығының құрылғанына 20 жыл толды. Әскери құраманың қалыптасу тарихы 2000 жылы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен құрылған Батыс әскери округінен бастау алады. Құрамына, яғни, жауапкершілік аймақтарына Ақтөбе, Атырау, Батыс Қазақстан және Маңғыстау облыстары кіреді.

Өңірлік қолбасшылықтың негізгі міндеті – мемлекеттік шекараның беріктігін сақтау мен аумақтық тұтастығына жауап беру. Каспий теңізінің қазақстандық секторындағы Қазақстан Республикасының экономикалық мүдделерін қамтамасыз ету болып табылады.

2005 жылы «Батыс» өңірлік қолбасшылығының штабы Ақтөбеден Атырауға көшті. Ашылу салтанатына Ұлт Көшбасшысы – ҚР тұңғыш Президенті Н.Назарбаев қатысты. Сол жылдан бастап «Батыс» өңірлік қолбасшылығының жеке құрамы барлық әскери парадтарға қатысып келеді.

«Батыс» өңірлік қолбасшылығы – бұл Қазақстанның батыс шекараларының қауіпсіздігі мен сенімділігінің кепілі. Ұлт көшбасшысы – еліміздің тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев пен Қарулы Күштердің Жоғарғы Бас қолбасшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың дана саясатының арқасында, біз 20 жыл ішінде Қазақстанның батысының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін берік қорғаны бола алдық», - дейді өңірлік қолбасшылық әскерлерінің қолбасшысы полковник Нұрлан Алдияров.

2002 жылдан бастап аталмыш өңірлік қолбасшылыққа қарасты әскери бөлімдер ауқымды оқу-жаттығуларға қатыса бастады. Мәселен, «Бейбітшілік теңізі-2002», «Батыс-2003», «Рубеж-2006», «Өзара іс-қимыл-2009», «Бейбітшілік миссиясы-2010», «Орталық-2011», «Қаратау-2014» және «Батыс-2018» сияқты ірі жаттығуларды сәтті өткізді.

Запастағы полковник Рысқалиев Сағидолла:

– Құрлық әскерлерінің құрамына кіретін «Батыс» өңірлік қолбасшылығының құрылуы Қарулы Күштердің тарихында жауапты қадам деп бағалаймын. Еліміздің батыс шебін қорғауға бағытталған жауапты міндет сол кезеңде тәжірибелі әрі өз ісіне мығым әскери қызметшілерге сеніп тапсырылды. Қандай нәрсені бастағанда да қиындық болатыны ақиқат. Сол қиын кезеңнен өткен ардагер офицерлер тәуелсіз елдің төл әскерінің қалыптасуына барынша үлес қосты. Олар тарихтың көне дәстүрін сақтай отырып, жүктелген міндеттерін абыроймен атқарды. Бастапқы уақытта материалдық қамтамасыз ету бойынша кемшіліктер болғаны жасырын емес. Алайда, уақыт өте келе өзекті мәселелер шешімін тауып, өңірлік қолбасшылық жыл өткен сайын аяғына нық тұра бастады. Әр қолбасшы өзінің күш-жігері мен ынтасын жауынгерлік даярлықты нығайтуға, мықты кадрларды әзірлеуге, инфрақұрылымды жақсартуға бағыттап отырды. Құрылғанына 20 жыл толған өңірлік қолбасшылықтың бүгінгі бейнесіне қарап тамсанамын, қуанамын. Алдағы уақытта, өңірлік қолбасшылықтың маңызы мен әлеуеті бұдан да жоғары болатынына сенімім мол.

Өңірлік қолбасшылықтың құрылу тарихына көз жүгіртер болсақ, Батыс әскери округін штаб бастығы ретінде генерал-майор Шойынбаев Асхат

Өлмесұлы басқарды. Округ қызметінің өркендеуіне үлес қосқан әскери мамандар қатарында Баязитов Рамиль Равильевич, Сухин Валерий Иванович, Нечитайло Владимир Николаевич, Бабич Игорь Владимирович, майор Сейтқазин Азамат Сабырұлы, Мороз Вадим Борисович, капитан Тихоненко Андрей Петрович, Рахматулин Сергей Асылгареевич, Бейсенов Рамазан Маликович, прапорщик Чабанова Наталья Николаевна, келісімшарт қызметкерлері старшина Бабич Ольга Анатольевна, кіші сержант Тихоненко Елена Владимировна, қатардағы жауынгер Мороз Светлана Владимировналарды атап айтуға болады.

«Батыс» өңірлік қолбасшылығының басты міндеті – мемлекет

шекарасының қауіпсіздігін, шекара тұтастығы, егемендігін толық қамтамасыз ету және Каспий теңізі секторында Қазақстан Республикасының экономикалық мүддесін қорғау.

Теңіз жаяу әскерлері «қара жаяу» емес

Өңірлік қолбасшылықтың негізгі күші әрі ерекше құрылымы деп еліміздегі жалғыз Теңіз жаяу әскерлерін айта аламыз. Әскери бөлім қарт Каспийдің сағасындағы Ақтау қаласында орналасқан.

Теңіз жаяу әскерлері бригадасының басты міндеті Қаспий теңізі мен мемлекетіміздің оңтүстік-батыстағы шекара аумағына қауіп төнген жағдайда тиісті плацдармға ие болып, негізгі Күштердің келуіне дейін сол жерлерді қорғау болып табылады.

Теңіз жаяу әскерлеріне арналған әскери қалашық бар. Қазақстандық теңіз жаяу әскерлері бригадасында өжет, өз істеріне мығым, қызметіне адал қаншама жауынгер қызмет етіп жатыр. Бригададағы теңіз десантшылары соңғы үлгідегі барлық заманауи қарулармен жабдықталған. Жаттығу полигонында әскери маневрлердің барлық түрі жүргізіледі. Бүгінде жан-жақты жасақталып, заманауи қару-жарақтар мен техникалармен жабдықталған Теңіз жаяу әскерлері «қара жаяу» емес.

Теңіз жаяу әскерлері бригадасының тарихы 1941 жылдың желтоқсанынан

басталады. Полк соғыс біткеннен кейін Вена қаласынан Өзбекстандағы Қата Қорған елді мекеніне көшіріледі. 1960 жылы – Самарқандқа, ал 1971 жылы Жамбыл облысындағы Гвардейский елді мекеніне ауыстырылған. Содан бері даңқты полк қазақстандық болып саналады. 2002 жылдың маусымынан бастап 51-ші гвардиялық мотоатқыштар полкі 2-ші гвардиялық дербес бригада болып қайта құрылады да, «Батыс» аймақтық қолбасшылықтың құрамына енгізіледі. 2004 жылы тамызда Қазақстан Қорғаныс министрінің өкімімен бұл гвардиялық бригада «Батыс» аймақтық қолбасшылықтың 390-ші жағалауды қорғау бригадасы болып құрылады. Биылғы жылдың 17 наурызында Елбасының Жарлығына сәйкес гвардиялық бригада 390-ші теңіз жаяу әскерлері бригадасына айналды.

390-ші теңіз жаяу әскері бригадасын гвардия подполковнигі Жаннұр Сатқынов басқарады.

«Батыс» өңірлік қолбасшылығының басқармасы әскерлердің жауынгерлік даярлығы қашанда бабында болуы үшін, қойылған міндеттерді сапалы әрі уақтылы орындау үшін жан-жақты

қолдау көрсетіп, барлық жағдайды жасайды. Салыстырмалы түрде қарасақ, аз уақыт ішінде «Батыс» өңірлік қолбасшылығы беделін арттырып, әскер түрлерінің арасында ерекше құрметке ие болды. Әлбетте бұл жерде «Батыс» өңірлік қолбасшылығының қолбасшысы ретінде еңбек сіңірген азаматтардың үлесі орасан екенін айтқанымыз жөн.

Батыс әскери округінің алғашқы қолбасшысы генерал-майор Сихимов Манас Камардинұлы болды. Содан кейін, контр-адмирал Ратмир Әлімханұлы Комратов, одан кейін генерал-майор Ерниязов Әлімжан Қанағатұлы, генерал-майор Халықов Әмір Қасымбекұлы, полковник Нұғманов Мұрат Қажымұратұлы, генерал-майор Оспанов Дәулет Рысқұлбекұлы, генерал-майор Әбубәкіров Қаныш Асанханұлы басқарды. Қазіргі уақытта құрылғанына 20 жыл толып отырған «Батыс» өңірлік қолбасшылығын полковник Алдияров Нұрлан Қапанұлы басқарып отыр.

«Батыс» өңірлік қолбасшылығының басқармасы әскерлердің жауынгерлік әзірлігі бабында болуы үшін, оларды жан-жақты дайындауға және жүктелген міндеттерді ұдайы орындай алу

әзірлігінде болу үшін барлық қажетті іс-шараларды жүргізуде.

Жетістіктері

«Батыс» өңірлік қолбасшылығының әскери қызметшілері 2018 жылы «Мергендер батальоны» атты Құрлық әскерлерінің үздік мотоатқыш батальоны мен зениттік дивизионы сайысында

жеңімпаз атанды. Халықаралық армия ойындарының Мәскеудегі «Алабино» полигонында өткен «Танк биатлоны» конкурсында екінші және үшінші орын иеленді. «Мергендер шебі» сайысында (Отар елді мекені, Беларусь Республикасы Брест қаласы) бірнеше дүркін жеңімпаз атанып, жүлде алды. «Сұңқар салу» конкурсында (Отар) жеңімпаздар

қатарынан көрінді. 2018 жылы Ұлыбританияның Уэльс қаласында өткен «Кембрий патрулі» халықаралық жарысында үшінші орын алса, барлау жасақтары арасындағы «Алтын үкі» сайысында 2012 жылы жеңімпаз, ал басқа жылдары үштік қатарында көрінді. Өңірлік қолбасшылықтың сержанттар

корпусы ұдайы түрде АҚШ, Германия, РФ, Үндістан елдерінде біліктілікті шыңдау курстарына қатысып отырады, ал офицерлер құрамы РФ, Түркия, Пәкістан, Үндістан, Ұлыбритания елдеріндегі даярлық курстарына қатысуда. 2020 жылдан бастап, өңірлік қолбасшылықтың әскери қызметшілері Ливан еліндегі

бітімгершілік роталарының құрамына енгізіле бастады. Соңғы жылдары спорттағы жетістіктер де айтарлықтай ұлғайды. Мәселен, әскери-қолданбалы спорт түрлерінен 12 спорт шебері, 26 спорт шеберіне үміткер және 50-ден астам спорт дәрежесін алған әскери қызметшілер бар. 2017 жылғы жауынгерлік сайыс қортындысы бойынша «Батыс» өңірлік қолбасшылығы Қарулы Күштердің үздік құрылымы болып танылды.

«Батыс» өңірлік қолбасшылығының әскерлерінде жауынгерлік тапсырмаларды орындауға, әскерлерді сапалы даярлауға барлық қажетті оқу-материалдық база бар.

Қарулы Күштердегі жалғыз теңіз жаяу әскерінің бригадасы өңірлік қолбасшылықтың мақтанышы саналады. Себебі, «Қара береттілер» өңірлік қолбасшылықтың басты жауынгерлік күші болып табылады. Өңірлік қолбасшылықтың әскери қызметшілері жауынгерлік дайындықта жоғары деңгей көрсетіп, Қарулы Күштер жарыстары мен халықаралық армия ойындарының бірнеше рет жеңімпаздары атанды.

Бақытгүл АБАЙҚЫЗЫ

НОВЫЕ ФОРМЫ, МЕТОДЫ, ИНСТРУМЕНТЫ

Учебно-методический сбор руководителей и офицеров по воспитательной и идеологической работе Вооруженных Сил прошел в Министерстве обороны

По видеоконференцсвязи приняли участие заместители главкомандующих видами Вооруженных Сил, командующих родами войск и войсками региональных командований, начальников гарнизонов, военных учреждений, командиров воинских частей, а также офицеры по воспитательной и идеологической работе.

На сборе обсуждали актуальные темы, анализировали современные вооруженные конфликты, вопросы морально-психологического обеспечения боевых действий

конфликтующих сторон, а также влияние негативной информации в социальных сетях на морально-психологическое состояние военнослужащих.

Заместитель начальника Генерального штаба капитан первого ранга Серик Бурамбаев напомнил, что на расширенной коллегии в Министерстве обороны Верховный Главнокомандующий Касым-Жомарт Токаев отметил важность поддержания морально-психологического климата и боевого духа военнослужащих.

В своем выступлении он затронул актуальные вопросы деятельности офицеров-воспитателей Вооруженных Сил. Капитан первого ранга Серик Бурамбаев заметил, что во всех современных военных и внутренних конфликтах использо-

вались методы идеологической борьбы. И практически всегда главной мишенью в скрытом противостоянии было молодое поколение.

С учетом этого оборонное ведомство разработало и презентовало новую программу военно-патриотического воспитания молодежи «Біртұтас ұлт – біртұтас әскер».

Мероприятие продолжилось в Национальном военно-патриотическом центре Вооруженных Сил. Было прочитано несколько лекций по актуальным вопросам, в том числе по проведению идеологической работы с молодежью. Руководитель детско-юношеского военно-патриотического движения «Жас Сарбаз» Меирбек Мендығалиев отметил, что в настоящее

время в нашей стране уже действуют 7005 военно-патриотических клубов «Жас Сарбаз».

- Кроме того, с момента поручения Елбасы «Об усилении военно-патриотического воспитания и создания движения «Жас Сарбаз» число его участников увеличилось на 193 процента. Во всех регионах проводится комплекс методических и практических мероприятий. Создание военно-патриотического движения «Жас Сарбаз» способствовало увеличению роста числа молодежи, желающей служить в армии (с 2015 по 2020 год рост составил 21 процент), также наблюдается повышение уровня успеваемости и дисциплины, наблюдается снижение уровня детской преступности, - отметил он.

Важным вопросом, затронутым в ходе мероприятия, стало противодействие экстремизму в молодежной среде. С лекцией на данную тему выступил теолог Центра исследований проблем религии Акимата г. Нур-Султан Марат Смагулов. В своем выступлении он затронул основные понятия экстремизма, его виды, причины и методы профилактики.

- Безусловно, борьба с экстремизмом – это трудная, но выполнимая задача. Для решения данной проблемы необходимо использовать всевозможные психологические средства. В этом существенную помощь могут оказать СМИ, школы и ВУЗы, вскрывающие антигуманистическую направленность данного рода идей. Необходимо также вести разъяснительные беседы, объясняя утопичность таких фанатичных практик, пропагандируя гуманистические идеи и традиционные

ценности нашего народа, - пояснил теолог.

Одной из важных составляющих духовного воспитания молодежи является реализация государственной программы «Рухани жаңғыру». С лекцией на эту тему выступила директор проектного центра «Рухани жаңғыру» Жанар Буканова. Она подчеркнула важность роли проекта, направленного на формирование правильных ценностей у молодых людей.

- Говоря о формировании ценностей, прежде всего мы имеем в виду воспитание. Рассматривая этот проект как идеологическую доктрину, надо сказать, что она носит мировоззренческий характер. Так как Вооруженные Силы являются одним из общественных институтов, то необходимо продвигать принципы данной

программы в рядах армии, - отметила Жанар Буканова.

С лекцией о «Ходе реализации послания Президента страны народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года выступила директор центра изучения семьи и молодежи Айгуль Ракишева. Она отметила, что в рамках реализации Послания Президента был сформирован план, включающий 145 мероприятий, разделенный по 10 основным направлениям (образование, здравоохранение, государственное управление и т. д.).

Директор центра изучения общественных процессов Гаухар Мусаева выступила с темой о «структуре общественно-политической ситуации». В лекции были подняты темы протестных настроений и технологий их регулирования в дружественных государствах. Также был затронут вопрос геополитических триггеров, которыми могут быть различные ситуации как внутри государства, так и за ее пределами.

**Нариман ДЮСЕНОВ,
Думан КУРМАНГАЛИЕВ (фото)**

САРЫШАҒАН ПОЛИГОНЫНДА СЫНАҚТАН ӨТКЕН ЖАҢА ТЕХНИКА

Сарышаған полигонында жаңа «Бук-М2Э» зениттік зымыран кешенін әскери сынақтан өткізу аяқталды. Жаңа кешеннің жұмысымен танысу бір апта көлемінде өткен еді. «БУК-М2Э» зениттік зымыран кешені маневрлік ұшақтар, оқпен қолдау тікұшақтары, тактикалық баллистикалық, радиолокацияға қарсы және круиздік зымырандар, басқарылатын авиабомбалар, барлау және соққы беретін пилотсыз аппараттар, тіпті жерүсті нысандары сияқты кез келген аэродинамикалық нысандарға соққы бере алады.

Сонымен журналымыздың бүгінгі санында біз оқырман қауымды еліміздің Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлеріне әкелінген жаңа техника – «Бук-М2Э» зениттік зымыран кешенімен таныстырамыз.

Әскери сынақ қыстың қақаған суығында Балқаштың солтүстік-батыс аймағында өтті. Сарышаған мемлекеттік полигонында кешенді қабылдау барысында біздің қазақстандық есептеулермен марш жасау, позицияларды иелену бойынша нормативтер пысықталды және жауынгерлік оқ атулар орындалды. Нысана жағдайының күрделілігіне қарамастан, барлық ұшырылған нысандар табылып, соққыға жығылды.

«Бук-М2Э» – жаңа сандық элементтік база қолданылған, соңғы технологиядағы жетілдіруден өткен ұтқыр зениттік-зымырандық кешен. Өз саласында өте тиімді құрылғы болып саналатын ол еліміздің Шығыс шекарасын қорғайтын болады. Бұл кешенді өндіруші ресейлік концерн өкілдері сынақ алаңында болып, Қазақстан тарапына кешенді тапсырудың соңғы кезеңіне қатысты. Дивизион құрамына бірнеше әскери машина кіреді. Атап айтқанда, олар: радиолокатор, мақсатты анықтаушы станция, команда пункті, оқтау-ұшыру құрылғысы және арнайы зертханасы бар жөндеу шеберхана-сы.

«Бук-М2Э» кешенінің ең басты артықшылығы – оның аса жоғары ұтқырлығында. Дивизионды кез келген уақытта еліміздің кез келген нүктесіне ауыстыруға болады. Және ол бірден жауынгерлік кезекшілікке тұрады. Ал бұл – территориясы үлкен және көрші елдермен шекарасы бірнеше шақырымға созылып жатқан Қазақстан үшін өте маңызды дүние.

«Бук-М2Э» – бұл орта қашықтықтағы кешен. Әуе нысандарын зақымдау қашықтығы 40 шақырымға дейін жетеді. Ол стратегиялық және тактикалық авиация ұшақтарын, тікұшақтар мен қанатты зымырандарды зақымдауға арналған.

Нұрлан Орманбетов, ҚР ҚК ӘҚК Бас қолбасшысы, авиация генерал-лейтенанты:

– «Бук-М2» орта қашықтықтағы әуе шабуылына қарсы қорғаныс құралдары арасында өзі тәріздес техниканың үздігі деп атауға болады. Жеткізілген кешен әуе кеңістігін және жауапкершілік аймағындағы маңызды

объектілерді қорғау үшін әскерлердің жауынгерлік мүмкіндіктерін едәуір арттырады. Сынақтардан кейін ол елдің әуе шабуылына қарсы қорғаныс жүйесіне біріктіріліп, жауынгерлік кезекшілікке түсетін болады.

Цифрлық жүйе енгізілген «Бук-М2Э» әскери жойғыш техникасы жер талғамайды. Құрлық пен әуеде қозғалған нысанды өзі көздеп, ата алады. «Бук» толық жиынтығы 15 метрден 25 шақырымға дейінгі биіктікте кез келген бағытта ұшып жүрген 24 нысанды бір уақытта атуға қабілетті. Нысанаға дөп тигізу дәлдігі 80-99 %-ға дейін жетеді.

Қайрат Садықов, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері қолбасшысы, генерал-майор:

– Бұл кешен – автоматтандырылған жүйе. Мұны офицерлер өздері қояды. Бағдарламаны қойса, өзі тауып ата береді. Бұл – дамыған кешен. Бұл кешеннің болашағы бар. Бұл кешен кішігірім пилотсыз ұшақтарды да ала беретініне осы жаттығуда көзім жетті. Бағдарлама бойынша біз жібердік. Өзін жақсы жағынан көрсетті.

«Бук-М2Э» радио толқындарды қарқынды бейтараптандыру жағдайында шағын және орта биіктіктегі (30 метр-

ден 18 шақырымға дейін) маневрлік аэродинамикалық нысандарға төтеп бере алады. Зениттік зымыран кешенін, негізінен аэродинамикалық және баллистикалық мақсатта қолданады. Тактикалық баллистикалық және қанатты зымырандар 100 метр биіктікте 20 шақырым қашықтықтағы нысанды жоя алады. Нысанды жоюдағы жоғары жылдамдығы – 1200 м/с.

«Буктің» бірегейлігі оны жеке құрамды үнемі жер-жерге орналастырып жаттықтыруға қолдануға да болады. Кешеннің барлық жауынгерлік қосалқы жүйесі газқұбырлы қозғалтқышты шыңжыртабан тас жолда орналасқан.

Қайрат Садықов, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері қолбасшысы, генерал-майор:

– ҰҚШҰ және Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы өзара ынтымақтастық шеңберінде ӘШҚҰ әскерлері «Бук-М2» заманауи көпарналы зениттік зымыран кешенін алды. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев пен Қорғаныс министрлігінің басшылығы коронавирус пандемиясына байланысты күрделі экономикалық жағдайға қарамастан, мемлекет қауіпсіздігі мәселелеріне ерекше көңіл бөледі. Қару-жарақ нарығын зерттеу нәтижесінде біз осы кешенді таңдадық. Бұл кез келген жерде кез

келген объектінің әуе қорғанысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Әуе шабуылының барлық түрлерімен күресуге қабілетті. Бір уақытта 24 әуе нысанын жоя алады. Менің түсінуімше, «Бук-М2Э» зениттік зымыран кешені біз үшін қарудың жаңа түрі болып табылады.

Қазіргі қарулы қақтығыстарда авиация мен ұшқышсыз қару үлкен рөл атқарады. Бұған келтіретін мысал жеткілікті. Әуе қорғанысы күштері Әуе шабуылына қарсы

қорғаныс әскерлері қолбасшысы осы ретте Таулы Қарабақ соғысындағы оқиғаны еске алды. Барлау-соққы машиналары белгілеп, зымыран жіберілгенімен, ол тіпті бұрылып, кетіп үлгерместен үлкен кешендерді ұшқышсыз ұшу аппараттары атып тастаған болатын. Ал бұл кешеннің бір ерекшелігі ұрыс шебін үнемі өзгертіп отыруға болады. Сондықтан «Бук-М2» зениттік зымыран кешені сияқты әуе қорғанысының заманауи кешендері ауа-

дан қазіргі қауіп-қатерлерге төтеп бере алады.

Бұл кешеннің бірінші ерекшелігі – ұтқырлығы болса, екіншіден, ол көпарналы, кез келген топтастыру, әкімшілік өнеркәсіптік орталық, кез келген объектіні жаба алады. Жоғары көтеріліп, айналып, артқа ата алады. Ал ұтқырлық – бүгінгі заман талабы.

«Қазақстан ҰҚШҰ-ның белсенді қатысушысы болғандықтан, ресейлік тараппен келісімшарт негізінде қару-жарақ біздің елге экспорттық бағадан әлдеқайда төмен, Ресей әскеріне белгіленген бағамен берілді. Келісімшарт бойынша, сондай-ақ бұл концерн базасында біздің әскери қызметшілерді оқыту да көзделген», - дейді Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері қолбасшысы Қайрат Садықов.

Экипаждың командалық және жеке құрамы Ресей Федерациясының мамандандырылған оқу орталығында сапалы қайта оқытудан өтті.

Ерік Рақымжанов, зениттік зымырандық дивизион командирі:

– Біз Ульяновск қаласындағы Ресей Федерациясының Ульяновск техникалық зауытында қайта оқытудан өттік.

Бізге өз саласының кәсіби мамандары сабақ берді. Осы оқу-жаттығуда қабылдау, тексеру жаттығуларында біріншіден, аэродинамикалық нысанның көзін жою және де баллистикалық ны-

саннан 24 шақырым арақашықтығында көзін жою болды. Жеке құрам барлық нормативтерді үздік бағаға орындадық.

Енді жаңа зениттік зымыран кешені

еліміздің әуе шабуылына қарсы қорғаныс жүйесінде өз орнын алады және біздің аспанды қорғау бойынша жауынгерлік кезекшілікке түседі.

Меруерт САФАЕВА

төл әскерін құру жолындағы ерен еңбегі үшін «II дәрежелі Айбын», «I дәрежелі Даңқ» және «II дәрежелі Даңқ» ордендерімен, сондай-ақ мінсіз қызметтері үшін көптеген жауынгерлік медальдармен марапатталған. Қазіргі таңда ҚР ҚК Бас штаб бастығының орынбасары лауазымында қызметін атқарады. Алтын асықтай Әли, Алан, Батыр атты ұлдардың әкесі. Әлі әке жолын қуып әскери училищені үздік аяқтап, Қазбат қатарында офицерлік қызметін атқарып жүр.

Ауған соғысының ардагері – Алдаберген

2021 жылдың 15 ақпанында Республикамыз Ауғанстан Демократиялық Республикасынан Кеңес әскерлерінің шығарылған күнін атап өтеді. Қаншама жас боздақты қыршынынан қиып, қаншама ананы зар жылатқан бұл қырғынның да аяқталғанының 32 жылы қарт тарихтың қатпарлы қойнауына қатталады. ҚР ҚК Бас штаб бастығының орынбасары генерал-майор Әділбек Қалибекұлы Алдабергенов те Ауған соғысының ардагері. Ал, 6 ақпанда ардагер ағамыз 60 жасқа толады. Осы бір атаулы күннің қарсаңында бүкіл Ауған соғысының ардагерлерінің құрметіне осы бір орайы келген әңгімені оқырман қауымның назарына ұсынғанды жөн көрдік.

Пайғамбар жасы – алпысты алқымдап, еңселі елудің ішін кеңінен аралап кеткен Әділбек ағаның қадірлі қасиеттері аз болмағанымен, соның ішінде алдымен аңғарылатыны қарапайымдылығы ма деп қалдым. Жастық шағынан от кешіп, мағынасыз сұрапыл соғыстың сан қилы сұрқиялылығын бастан кешсе де, ол өткен өмір жолы туралы кейбіреулер сияқты көп ашылып айта бермейді. Әйтпесе арнайы мақсаттағы топтың командирі ретінде алғы шепке аттанған алғашқы күннен бастап табаны күректей екі жылдай жат ел, жат жерде көрсеткен ерлік істері, жастықтың жалынымен жасаған жанқиярлығы жетерлік. Қазіргі өзінің бойтұмарындай кеудесінде жарқыраған ордендері мен бір төбе медаль, жоғары басшылықтан алған алғыстары, тіпті соғыс салған жан жаралары сол қайсарлықтың куәсіндей.

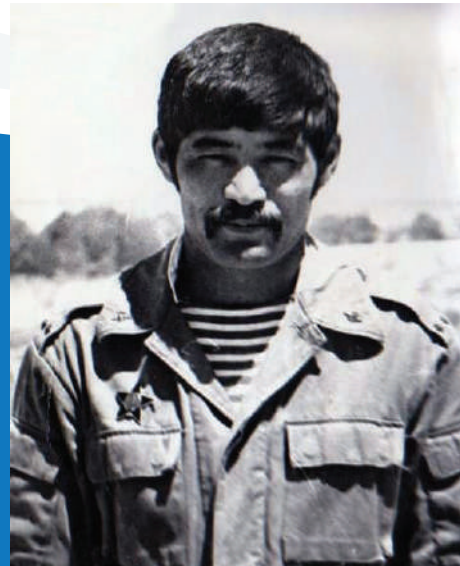
ЕРЛІКТІҢ АЛАУЫ БАР ЖҮРЕГІНДЕ

Өмірдерек

Генерал-майор Әділбек Қалибекұлы Алдабергенов 1961 жылы ақпанның 6-шы жұлдызында Шығыс Қазақстан облысы, Үлкен Нарын ауданының Жұлдыз ауылында дүниеге келген. 1978 жылы орта мектепті аяқтағаннан соң Кеңестер Одағы Қарулы Күштерінің қатарына Отан алдындағы міндетін атқаруға әскерге мерзімді қызметке шақырылады. Мерзімді қызметін өтеп жүріп, 1980 жылы Рязань қаласындағы Жоғары әуесдесанттық әскери-командалық училищесіне оқуға түсіп, оны 1984 жылы бітіріп, «лейтенант» атағын иеленіп, жас офицердің қиын да қызықты офицерлік өміріне қанат қақты. 1985 жылдың сәуір айынан 1986 жылдың тамызына дейінгі аралықта Ауғанстан Демократиялық Республикасында арнайы мақсаттағы топ командирі ретінде өзінің интернационалдық міндетін атқарады. Соғыстан оралғаннан соң түрлі деңгейдегі басшылық қызметтерді атқарып, 1993-1995 жылдар аралығында

Мәскеу қаласындағы М.Фрунзе атындағы әскери академияны тәмамдап, жоғары басшылық лауазымдарда қызметін жалғастырады. 2007 жылы Қазақстанның тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Назарбаевтың қолынан генерал-майор атағын алды.

Ауған соғысында көрсеткен ерлігі үшін «Қызыл жұлдыз» орденімен, Егемен Қазақстанның

Ажалдан намысты артық көрген
«Ауған соғысының қажеті қандай

Ауған соғысының бар қиындығын арқалап, табандылық таныта білді. Бұл мағынасыз соғыста Әділбек аға 50 жауынгерлік жорық жасап, қарулы қақтығыстарға қатысты, алғашқы ұрыстарда басынан алған жарақатына қарамастан өз міндетін абыроймен соңына дейін

еді?» деген сауалға Әділбек Қалибекұлы біраз үнсіздіктен соң, жайбарақат пішінмен «Ауған халқы үшін соғысқа кірдік. Бұл біздің үлесімізге тиген қызмет болды. Біз – ант берген әскери адамдармыз. Бұйрық берілді. Бұйрық бұлжытпай орындалуы тиіс. Біз жай ғана бұйрықты орындадық» деп жауап берді.

Жас лейтенант бірер аптадай ғана дайындықтан соң арнайы мақсаттағы жасақтың командирі болып нағыз ұрыс қимылдарына араласып кетті. Оның тобына қойылған тапсырма да оңай емес еді. Ауғанстан тарапынан Пәкістан жақтан келетін мұздай қаруланған күннен күнге күшейіп отырған дұшпандар тобын жібермеу болатын. Қарамағындағы сарбаздардың бәрі де Қапшағай бригадасының десантшылары еді. Өзі де нағыз десантшы. Әрқайсысының өзіндік өмір жолы бар, бәрі де оған өз бауырларындай ыстық әрі жақын болатын. Сол бір жан алысып, жан беріскен қияң-кескі ұрыстардың біріндегі мына бір оқиғаны Әділбек аға күрсіне еске алады. «Аяқ астынан орын алған кезекті ұрыстардың бірінде жас командир бірден үш жауынгерінен айырылады. Өмір мен өлім арпалысқан осындай сын сағатта нағыз ер азаматқа тән мінез танытып, қандыкөйлек досын қайткен күнде де жау қолында қалдырмауға бекініп, автоматтан бораған, толассыз заулаған оққа да, өз өміріне төнген қатерге де, қарамастан қарсы жаққа өтіп, өз жауынгерінің денесін арқасына арқалап жау жағынан алып шығады, қолында қыршын сарбаздың шашылған миы қалған лейтенант Алдабергеновтың тобындағы орны толмас қазаның бұл алғашқысы және соңғысы еді. Жалындаған жас жүрегінде өкініш пен ызаның, орны толмас қайғының табы қалды. Бірақ жалы жығылып, рухы құлаған жоқ. Қайта

атқарып шықты. Осы орайда оның соғыс пен ажалға қатысты өз сөзін мысалға келтіре кетсек:

• Міне, бауырым, соғыс деген осы, - деді ол жымып. – Соғысқа қатысқандардың бәрі де оқ пен оттың, өмір мен өлімнің арасында жүреді. Қазір ойлап отырсам, адам деген тірі жанның соншама жанкештілігіне таңғаламын. Әсіресе, қазекемнің намысы ажалдан да артық жатыр-ау деймін....

Соғыстан кейін және Қарулы Күштердегі қызмет

Зырлаған уақыт орнында тұрмайды. Аға ұрпақтың ізін басып өкшелеп келе жатқан бала ұрпақ жалғастырар ертең бабалардың даңқты жолдарын. Тек соларға дұрыс бағыт, парасатты ағылым бере білсе, аға арманының орындалғаны емес пе?! Міне, Әділбек ағаның да қаумалаған көп асыл армандарының бірі – осы. Әуе-десанттық училищесінің курсанты кезінен бастап қалыптасқан десанттық дәстүр, әскери тәртіп, соғыс қимылдарына қатыса жүріп жинаған сарқылмас мол асыл тәжірибелерін ізбасар інілерімен, жас десантшылармен бөлісе жүріп, Қарулы Күштеріміздің маңызды бір бөлшегі – десанттық шабуылдау әскерлерін, Қазақстан десантын 2009-2013 жылдар аралығында басқарды.

Қолбасшысы қандай болса, әскері де сондай болмақ. Сол жылдары десантшылардың өрге басқан әр ісі Әділбек ағаның жетістігі мен қуанышы болды. Ол – десанттық шабуылдау әскерлерімен бірге жасап, біте қайнасқан тұлға. Ыңғайлы істің ұтырын тапқан ұйымшыл ұжым қабілетті басшының іскер ұйымдастырушылығының арқасында «бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығара» бір мақсатқа жұмылды.

Бұл майдангер қолбасшының көтерілген абырой мен бақыт баспалдағының бір белесі ғана. Ал оның ұшар басына жеткізер қанат – ерлік, еңбек пен зор парасат болса, генерал Алдабергенов сол биікке қарай тоқтаусыз, тоқыраусыз беттеп, 2013-2016 жылдар аралығында ҚР ҚК Құрлық әскерлерінің штаб бастығы – Бас қолбасшының бірінші орынбасары лауазымын атқарды.

2016 жылдың қазан айынан бері Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабы бастығының орынбасары.

Туған жердің қасиетті топырағы

ШҚО Қатонқарағай ауданы әкімінің ұсынысымен 2020 жылдың 25 желтоқсандағы VI шақырылған Қатонқарағай аудандық мәслихатының XXVI сессиясының шешімімен генерал-майор Әділбек Қалибекұлы Алдабергеновке «Қатонқарағай ауданының құрметті азаматы» атағы берілді.

Туған жер – алтын бесігін әрдайым мақтаныш тұтатын Әділбек Алдабергенов: «Ұлы Отанды қорғау қызметім осы кіші Отаным – ауылымнан басталған. Менің осындай дәрежеге жеткенім сіздердің баталарыңыз бен туған жерімнің топырағының қасиеті деп білемін. Мен үшін басқа атақтарымның бәрі бір төбе болса, туған ауылымның берген атағы – бір төбе», - деп құрмет көрсеткен ауыл жұртшылығына деген ыстық ықыласын білдірді.

Иә, тек Шығыс Қазақстан жұртшылығына ғана емес, бүкіл республикамызға танымал тұлға – Әділбек Қалибекұлының алпыс жас ғұмырында шежірелі сырлар көп. Осынау белес-белес белдерден өткен үлкен өмір жолының қия-қалтарысын бүгінгі аз сәттік әңгімеде тұтас көрсету тіптен мүмкін емес, әрине. Дегенмен, сынаптай сырғыған уақыт ағысының терең иірімдерінде сомдалған адамдық болмыс-бітімнің кейбір кезеңдерінен шертілген осынау үзік-үзік сырлардың өзі-ақ көп нәрсені аңғартқандай.

«Артыңа қарағанда ұялмайтындай өмір сүр» депті бір данышпан. Асылы, өсер ұрпақ ғибрат аларлықтай, үлгі тұтарлықтай, дәл осылай өнегелі өмір кешкенге не жетсін!

**Майор Нұржан МАЛҒАЖДАРОВ,
Өскемен гарнизоны баспасөз
қызметінің бастығы**

15 февраля - День памяти о воинах, исполнявших служебный долг за пределами Отечества. Эта памятная дата установлена в честь воинов-интернационалистов, которые выполняли свой боевой долг за пределами границ своей родной страны. В составе советского контингента войск в ДРА проходили службу более 22 тысяч казахстанцев. Среди них были те, кто после возвращения домой продолжил службу в Вооруженных Силах Казахстана.

ВЕРА В ПОБЕДУ ВЫЖИТЬ ПОМОГЛА

Война в Афганистане до сих пор остается предметом многочисленных споров в среде историков и политиков. Война, которая на долгие десять лет втянула Советский союз в бой в непростых условиях, стала неотъемлемой частью жизни Советского государства. Однако, если для многих сегодня военные действия в Афганистане – это предмет всевозможных дискуссий и круглых столов, то для военнослужащих того времени был приказ: «Встать на защиту Родины!». В их числе и ветеран Вооруженных Сил РК Сергей Архаров.

Сергей Борисович родился 26 июля 1961 года в поселке Монино, что в Московской области. Его отец был военным, и маленький Сергей рос бок о бок с детьми военнослужащих.

- Мой отец был участником войны, по окончании которой поехал по гарнизонам, осев, в конце концов, в Монино. Когда я родился, он продолжал службу в высоком чине полковника. Поэтому вся эта военная среда гарнизона, конечно же, оставляла свой след. Наш гарнизон был достаточно большой. На его территории находилось три школы, закончив которые 80% мальчиков выбрали для себя военный путь, в том числе и я. Мой выбор пал на

авиацию. Было принято решение поступить в Калининградское авиационное училище, - вспоминает Сергей Архаров.

После училища в 1981 году молодой военнослужащий начал службу в Талды-Кургане. В тот период Советские войска уже были введены в Афганистан и поочередно полки Талдыкорганской дивизии отправлялись на исполнение воинского долга.

- В Афганистане я прослужил с июля 1984 по август 1985 года в качестве инженера авиационного полка, выполняя регламентные и ремонтные работы для подготовки авиационной техники к авиациям. Уезжая, я ничего не сказал родителям. Не хотелось их расстраивать и держать в постоянной тревоге. К 1984 году четверо офицеров - ребят из нашего класса уже погибли в Афганистане и еще один курсант. Поэтому мой такой шаг был абсолютно осознанным. Позвонив домой уже из Афганистана, я сообщил родителям, что нахожусь в служебной командировке, на Дальнем Востоке, и по месту службы меня пока нет. Однако в скором времени, благодаря связям мамы, удалось установить мое местоположение – Афганистан, г. Черикар, аэродром Баграм. Этот аэродром, построенный еще англичанами, был довольно большим. На нем в тот момент базировалось сразу 11 полковых единиц. Кроме того, там располагалась еще и транспортная авиация. В военном плане аэродром был оснащен всем необходимым: две взлетные полосы, дороги, бомбосклады и т. д., - говорит полковник Архаров.

Из рассказов многих людей, прошед-

ших службу в Афганистане, много раз водилось слышать о невыносимой жаре под +50 градусов, от которой некуда было скрыться. Однако помимо нее, для молодого лейтенанта Сергея Архарова, еще одной напастью стали мухи, докучавшие везде и всюду:

- От них действительно не было спасения. В условиях адской жары, где на солнце +50, а на «бетонке» все 70 градусов, мухи были беспощадны.

Наш быт был по-военному прост. Жили в специальных казармах, собранных из сборных модулей. В нашей комнате жили пять человек. Для обустройства нашего жилища мы даже изготовили люстру и клеили обои, так как понимали, что какое-то время нам придется здесь жить. В столовой кормили хорошо. Как говорил мой начальник: «Кормят нас по девятой норме», - вспоминает он.

Война в Афганистане была непростой во всех смыслах. На ведение боевых действий оказывал влияние и непростой рельеф страны, состоявший по большей части из гор, перевалов и ущелий. Поэтому для достижения успеха необходимо было планировать операции, учитывая все эти условия. Важным стратегическим узлом советских войск в Афганистане был горный перевал Саланг, по которому доставлялось оружие и продовольствие. Через этот перевал двигались также колонны советских автомобилей. Сергею Архарову приходилось быть там, сопровождая различного рода технику.

Говоря о своих боевых операциях, он вспоминает:

- В начале 1985 года погиб наш наземный штурман, и в двух операциях мне пришлось выходить за него. В них принимали участие офицер и несколько солдат, кото-

рых забрасывали, мягко говоря, в тыл врага, где они и осуществляли визуальное наведение авиаударов. Обратный путь проделывался пешком. Тут уже, как говорится, как повезет. Конечно, все эти маневры были нами отработаны, однако несколько раз приходилось участвовать в боестолкновениях, после одного из которых даже удалось встретить «товарища» из Французского легиона.

Что касается страха, то только полный дурак вам скажет, что его не было. Но в нас жила вера в то, что мы делаем и победу. Думаю, многим она и помогла выжить, - говорит Сергей Борисович.

Во время войны многие полки и части базировались по соседству с мирным афганским населением, а солдаты нередко посещали их базары и магазины (дуканы). Не исключением стал аэродром, где служил Сергей Архаров (г. Черикар в 40 километрах от Кабула).

- Зачастую мирное население вело себя по отношению к нам довольно мирно. К тому же рядом с нами базировались подразделения афганской авиации. Мы, как люди любопытные, ходили на их базары, знакомясь, таким образом, с местной жизнью. Наше начальство даже проводило экскурсии для их гражданского населения, показывая наш быт. Кроме того, наши госпитали и санбаты оказывали помощь местному населению. Поэтому даже сегодня афганцы добрым словом вспоминают советских воинов, которые честно выполняли свой долг, не нарушая их покой. Они понимали, что мы воюем не против их народа, а против организованной террористической группировки, собранной в разных частях света, - вспоминает полковник запаса Архаров.

Вернувшись домой в звании старшего лейтенанта, наш герой продолжал служить, как и многие его товарищи по ору-

жию, некоторые из них потом начали разъезжаться по разным городам.

- Вначале служил в талдыкорганском авиационно-бомбардировочном полку, стоявшем на боевом дежурстве на казахстанско-китайской границе. Затем меня перевели в Шымкент, где базировался разведывательный полк, к слову, отработавший миссию в Афганистане. Там я прослужил 14 лет. После чего был главным инженером авиаремонтной базы (г. Алматы). Следом был переведен в Управление главнокомандующего Сил воздушной обороны. В 2007 году вышел на пенсию в звании полковника, - говорит он.

По прошествии более чем тридцати лет многие продолжают задавать один вопрос: «А нужна ли была та война?». Сергей Архаров, отвечает на него по-военному: «Есть приказ и мы идем».

- Решение о вводе войск в Афганистан было вынужденным решением правительства, потому как данная территория является большим плацдармом для размещения вражеских ракетных баз.

Однако, если судить чисто по-человечески, то эта война принесла очень много горя. На территории Афганистана Советский Союз потерял более 15 тысяч солдат погибшими и около 300 тысяч переболели различными заболеваниями, оказавшими губительное влияние на организм. Есть так называемый «малый афганский цветочек» (желтуха, малярия, ку-лихорадка) и «большой афганский цветочек». Плюс ко всем этим болезням добавляется тиф. Только в нашем полку 60% офицеров переболело «малым», а 70% «большим афганским цветочком». Все это до сих пор несет негативные последствия для здоровья.

Рассматривая эту войну конкретно с военной точки зрения, надо отметить, что более

70% частей Советского Союза прошли эту войну, получив богатый опыт. Советский контингент в Афганистане проявил себя как доблестный сплоченный механизм, заставивший задуматься страны западного блока о пересмотре планов по вмешательству в дела страны, - поясняет полковник Архаров.

Сегодня со стороны государства оказывается большая помощь воинам-афганцам. Несколько лет назад в Боровом был открыт специальный реабилитационный центр, куда они могут поехать отдохнуть в течение 14 дней.

- В этом году ветеранам-афганцам предоставлен выбор из 40 санаториев. Кроме того, ежемесячно выплачиваются пособия. Есть специальный закон, который предполагает льготы ветеранам ВОВ и приравненным к ним лицам. Существует также Союз афганцев, который также организует встречи воинов-интернационалистов. Для ветеранов афганцев есть своя поликлиника. В целом, нас не очень-то много осталось, - говорит Сергей Борисович.

За службу в Афганистане Сергей Архаров награжден медалью «За Боевые заслуги». Сегодня он активно поддерживает связь со своими однополчанами, живущими в разных странах.

- Конечно, созваниваемся. У нас есть общий чат в Одноклассниках и WhatsApp, где мы общаемся и поздравляем друг друга с праздниками, - говорит Сергей Архаров.

Нариман ДЮСЕНОВ

БПЛА КАК НОВЫЙ ВИД УГРОЗЫ С ВОЗДУХА. КАК С НИМИ БОРОТЬСЯ?

С появлением средних и малых беспилотных летательных аппаратов (БПЛА) задачи противодействия им в особо контролируемых зонах существенно актуализировались. На начальном этапе появления такой задачи (в начале 2000-х гг.) она решалась исключительно средствами поражения (ракетами и снарядами) зенитных ракетных комплексов (ЗРК) противовоздушной обороны (ПВО). Но в настоящее время специалисты осознали, что прямое отражение массированного налета БПЛА зенитными ракетными средствами ПВО, во-первых, экономически сверхзатратно из-за использования дорогостоящих ракет по относительно дешевым БПЛА, а во-вторых – ведет к быстрому исчерпанию боевого ресурса ЗРК и последующей их неспособности отразить удары пилотируемого и высокоточного оружия (ВТО)

В связи с этим, в настоящее время широко исследуются новые способы противодействия БПЛА, в том числе такие, как применение средств радиоэлектронной борьбы. Способы противодействия БПЛА на основе совместного использования комплексов РЭБ и ЗРК уже активно используются в практике локальных боевых действий, а также для формирования периметра защиты особо охраняемых объектов.

Очевидно, что в настоящее время спектр задач, стоящих перед средствами ПВО, значительно расширился из-за появления таких средств воздушного нападения как крылатые ракеты, комплексы высокоточного оружия, гиперзвуковые средства поражения, воздушно-космические самолеты и т.д. Однако эти средства воздушного нападения уже много лет являются классическими целями для ЗРК, поэтому задачи противодействия им являются относительно проработанными и выполнимыми. А вот задача противодействия БПЛА для ЗРК является относительно новой.

Сложность борьбы средствами ПВО с БПЛА определяется тем, что:

- до недавнего времени БПЛА со стар-

товой массой до 300-400 кг вообще не входили в номенклатуру целей ЗРК;

- малые скорости полета БПЛА (до 10-30 м/с) не обеспечивают надежный захват и сопровождение современными РЛС, входящими в состав ЗРК;

- малоразмерные БПЛА имеют низкие значения тепловых и радиолокационных сигнатур (ЭПР 0,001-0,1 м²), к этому же стремятся и БПЛА больших размеров, близких по своим характеристикам к пилотируемым летательным аппаратам;

- средства поражения современных и перспективных комплексов ПВО не позволяют обеспечивать гарантированное поражение БПЛА, особенно малоскоростных и малоразмерных;

- применение групп («стай», «роев») БПЛА одновременно и с различных направлений существенно снижает эффективность современных ЗРК;

- до сих пор нет полного эффективного противодействия применению БПЛА в мирное время и в условиях городской инфраструктуры, а также борьбы с ними в военное время. Военная наука и тактика в этом направлении только развивается.

Определение и назначение БПЛА.

Беспилотный летательный аппарат – летательный аппарат самолетного или вертолетного типа без экипажа на борту, полет которого осуществляется либо по заранее заложенной на борт программе, либо путем удаленного управления по каналам связи.

При рассмотрении задачи противодействия БПЛА следует определиться с их классификацией.

В настоящее время существует несколько классификаций БПЛА (по массогабаритным характеристикам и скорости): американская классификация БПЛА, западноевропейская классификация

дующие классы: сверхмалые, малые, средние и большие.

На современном этапе развития БПЛА применяются для решения широкого спектра военных задач:

- ведение наблюдения и разведки, в том числе и в реальном масштабе времени;

- нанесения ударов по наземным (надводным) целям, самостоятельно или носимыми средствами поражения;

- постановка радиоэлектронных помех;

- целеуказание для других средств поражения, а также корректировка их применения;

- транспортировка и доставка грузов в заданный район;

- ретрансляция данных между удаленными абонентами сетей связи;

- отвлечение внимания или использование их в качестве ложных воздушных целей.

В то же время, доступность БПЛА привела к появлению угроз невоенного характера.

Террористические группировки и лица, ведущие противозаконную деятельность, широко применяют БПЛА (преимущественно – малые БПЛА) для решения следующих задач:

- доступ за периметр охраняемых объектов и ведение там наблюдения;

- точечное уничтожение отдельных важных лиц;

- заброска самодельных средств поражения;

- нанесение повреждений зданиям, памятникам культуры, объектам инфраструктуры и транспортным средствам;

- транспортировка запрещенных средств или их заброска на охраняемую территорию;

- препятствование воздушному движению в аэропортах.

БПЛА и российская классификация БПЛА. Удобнее пользоваться упрощенной классификацией, которая делит БПЛА на сле-

дующие классы: сверхмалые, малые, средние и большие. Фото 1. Малые БПЛА-квадрокоптеры, подобные тем, которые атаковали Президента Венесуэлы Н. Мадуро 4

августа 2018 года

Фото 2. БПЛА Samad-3, успешно атаковавшего нефтеперерабатывающий завод в г. Абкейк (Саудовская Аравия) 14 сентября 2019 г.

Фото 3. Самодельный малый БПЛА самолетного типа, атаковавший российскую авиабазу в г. Хмеймим (Сирия) в 2019-2020 гг.

Применение разведывательных и малых ударных БПЛА, так называемых «барражирующих боеприпасов» (одноразового применения) уже прочно вошло в тактику действий, как воинских подразделений, так и террористических группировок.

Разведка и обнаружение БПЛА

Противодействие БПЛА невозможно без вскрытия самого факта его полета, определения траектории его движения, а также других характеристик, необходимых для целеуказания средству противодействия. Обнаружение БПЛА является первым этапом противодействия ему. Своевременный факт обнаружения БПЛА – это уже успех.

Особенностью обнаружения БПЛА является то, что большие и средние БПЛА самолетного типа по своим демаскирующим признакам фактически соответствуют уже известным аэродинамическим целям – легким самолетам, крылатым раке-

там, планерам и т.д. Такие цели могут обнаруживаться современными средствами разведки с использованием существующих алгоритмов селекции целей.

При этом для современных средств обнаружения наиболее сложными целями являются именно малые БПЛА – малогабаритные и малоскоростные.

К факторам, которые препятствуют эффективному противодействию таким БПЛА, относятся:

- использование в конструкции пластиковых и композиционных материалов, слабо отражающих электромагнитное излучение;

- использование высокоманевренных (например, «змеяка») и «рванных» (с периодическим зависанием или резким снижением скорости) режимов полета;

- использование для управления БПЛА не выделенных каналов радиуправления на основе отдельных средств связи, а уже существующей связной инфраструктуры мобильных операторов связи и точки доступа Wi-Fi.

Справочно: Показатель ЭПР имеет размерность м², но он не является геометрической площадью, а является энергетической характеристикой – представляет собой коэффициент, который учитывает отражающие свойства цели и зависит от пространственной конфигурации цели, электрических свойств её материала, отношения линейных размеров цели к длине волны.

ЭПР БПЛА	РЛС диапазона волн		
	метрового	дециметрового	сантиметрового
0,1 М2	8-14 КМ	9-16 КМ	12-25 КМ
0,01 М2	0,1-1,5 КМ	0,8-2 КМ	1,4-2,8 КМ

В радиолокационных задачах обычно пользуются радиолокационным портретом воздушной цели (так называемой сигнатурой), который связан с геометриче-

До сих пор нет полного эффективного противодействия применению БПЛА в мирное время и в условиях городской инфраструктуры, а также борьбы с ними в военное время. Военная наука и тактика в этом направлении только развивается.

скими, физическими и кинематическими

свойствами цели.

Для сравнения: площадь 0,1 м² имеет пластина размерами 30 x 30 см, соответственно 0,01 м² – это металлическая пластина размером 10 x 10 см.

Как объекты радиолокационной разведки малые БПЛА характеризуются значением ЭПР от 0,05 до 0,5 м². Для удобства расчетов принимается значение ЭПР равное 0,1 м², которое является вполне достаточным значением, характеризующим сигнатуры малых БПЛА, на которых не используются специальные средства снижения заметности, в том числе – коммерческих БПЛА типа «квадрокоптер».

Справочно: Расчетные дальности обнаружения РЛС малоразмерных БПЛА: если для БПЛА с ЭПР 0,1 м² расчетные данные и фактические результаты полигонных испытаний по дальности обнаружения практически совпадают, то для БПЛА с ЭПР 0,01 м² фактические дальности обнаружения приближаются к нулевым значениям!

БПЛА могут быть обнаружены средствами радио- и радиотехнической разведки путем приема и анализа как сигналов каналов радиуправления, так и бортового оборудования – радиолокационных высотомеров, РЛС, излучателей помех и т.д. Применительно к БПЛА, основным объектом радиоразведки является канал радиуправления БПЛА, а также параметры и передаваемые по нему данные, а объектом радиотехнической разведки – излучение бортовых РЛС, бортового оборудования, излучения полезной нагрузки.

Преимуществом средств радио- и радиотехнической разведки является то, что они позволяют однозначно идентифицировать БПЛА среди естественных объектов, со схожими характеристиками, прежде всего, птиц. Недостатком – то, что средства радио- и радиотехнической разведки могут с достаточной точностью установить лишь общее направление (пеленг) на БПЛА, а вот дальность и высоту до цели – с большими погрешностями.

В зависимости от применяемых типов бортовых средств радиосвязи, РЛС и другого оборудования дальности обнаружения БПЛА средствами радио- и радиотехнической разведки могут иметь значения от 4 до 50 км.

Эти значения получены при условии наличия на борту БПЛА активно работаю-

щей РЛС бокового обзора или непрерывно работающей аппаратуры радиуправления. Однако на практике для малоразмерных БПЛА эти значения будут еще более низкими, ввиду отсутствия режимов длительного непрерывного излучения, а полученные значения дальностей обнаружения на практике будут более соответствовать БПЛА среднего и крупного класса.

Обнаружение БПЛА до среднего класса на дальностях порядка 250-400 км возможно только многопозиционными системами радио- и радиотехнической разведки. Однако для достижения таких дальностей обнаружения требуется существенное разнесение постов на расстоянии базы 20-40 км, что в реальных условиях может оказаться затруднительным.

Средства оптико-электронной разведки видимого диапазона представляют собой достаточно надежное средство обнаружения малоразмерных малоскоростных БПЛА, представляющих сложности для средств радиолокации. Однако эффективность оптического обнаружения БПЛА существенно зависит от факторов окружающей среды, прежде всего, от времени суток и погодных условий. При поступлении внешних целеуказаний, например, от РЛС, эти средства могут быть эффективно использованы для сопровождения БПЛА.

Расчетные рубежи обнаружения БПЛА:

- нано, микро БПЛА: 300-500 м;
- средние БПЛА: 500-5000 м.

Опыт полигонных испытаний показывает, при фактических высотах полета малых БПЛА 300-1000 м даже при применении яркой окраски их визуальное обнаружение крайне затруднено.

Помимо средств оптико-электронной разведки, работающих в видимом диапазоне, обнаружение БПЛА возможно средствами, работающими в ИК-диапазоне, которые особенно эффективны в ночное время.

Акустическая заметность также является важным дополняющим фактором, который позволяет повысить достоверность обнаружения БПЛА в условиях, при которых «традиционные» средства – оптические и радиолокационные, не могут обеспечить требуемого уровня вероятности его обнаружения.

Значения дальностей обнаружения БПЛА средствами акустической

разведки:

- планерный БПЛА с электрическим двигателем – 100-200 м;
- вертолетный БПЛА с электрическим двигателем – 200-300 м;
- БПЛА с поршневым двигателем – до 2 км.

Акустические характеристики силовых установок малых БПЛА позволяют осуществлять скрытное их применение с высот более 50-500 м. Это подтверждается опытом применения Грузией в Южной Осетии мини-БПЛА «Скайларк» (израильского производства), которые вели разведку на высотах 700-2000 м. При этом, не отмечено ни одного случая их визуального обнаружения с земли по звуку.

ют заявленные показатели поражения, то с малыми БПЛА все обстоит не так хорошо.

Результаты полигонных испытаний показывают, что РЛС обнаружения целей ЗРК типа «Тор» и «Панцирь» обеспечивают обнаружение малоразмерных БПЛА на дальностях всего 3-4 км.

Практический опыт экспериментальных стрельб по малоразмерным мишеням – аналогам малых БПЛА свидетельствует о низкой эффективности их поражения. Основными причинами этого являются: несовершенство системы управления подрывом боевой части и большие ошибки наведения зенитных управляемых ракет на малоразмерные БПЛА.

приводит в высокому расходу боеприпасов – невосполнимого материального ресурса. Здесь выходит на передний план критерий «эффективность-стоимость».

Справочно: Соотношение стоимости зенитной управляемой ракеты современного ЗРК и стоимость БПЛА малого класса несоизмеримы. Вероятный противник будет способен применить сотни БПЛА, запас же зенитных управляемых ракет всегда будет ограничен. Растратив запас ракет на борьбу с БПЛА можно остаться беззащитным перед другими средствами воздушного нападения.

Направлением повышения эффективности БПЛА является групповое применение малых дешевых БПЛА в виде «стаи»

Фото 4. ЗРК «Бук-М3» и ЗРПК «Панцирь-С1»

Стрельба пушечным вооружением по малым БПЛА принципиально возможна, однако ввиду малых геометрических размеров эффективность стрельбы по нему невелика. Практика показывает, что при обстреле мини-БПЛА пушечным вооружением на дальности 3 км для достижения условной вероятности поражения цели равной 0,5, необходимо израсходовать от 4 до 13 тыс. снарядов (т.е. 2-6 боекомплекта), на дальности 1 км – от 0,5 до 1,5 тыс. снарядов (0,3-0,8 боекомплекта).

Таким образом, поражение БПЛА средствами ПВО, в большинстве случаев, является низкокэффективным, при этом

Все вышеперечисленные средства, должны использоваться комплексно, взаимно дополняя друг друга, при этом основными средствами целеуказания для комплексов ПВО будут являться средства радиолокационной разведки, а для комплексов РЭБ – средства радио- и радиотехнической разведки.

Основные способы борьбы с БПЛА.

Несмотря на несомненные успехи российского ВПК в области создания ЗРК ближнего действия и малой дальности, их ТТХ в плане противодействия БПЛА, указываемые разработчиками, не в полной мере подтверждаются на практике. При этом если против средних и больших БПЛА вышеуказанные ЗРК демонстриру-

(«роя»), когда они объединяются в группы, при условии четкого распределения ролей. Такие группы БПЛА за счет своей массовости могут эффективно преодолевать средства ПВО и выполнять различные боевые задания. Такой подход в результате дает:

- повышение вероятности и эффективности выполнения задачи;
- истощение ресурсов средств поражения, за счёт большого количества целей;
- маскировку направления и средств нанесения основного удара, дезорганизацию систем управления и обнаружения;
- имитацию применения основного вооружения, вскрытие систем ПВО;

- деморализацию и подрыв воли живой силы противника.

В связи с этим, перспективным направлением противодействия БПЛА считается применение средств радиоэлектронной борьбы, ресурс которых, при наличии внешнего питания, практически неограничен.

Применение средств РЭБ против БПЛА по сравнению со средствами огневого поражения обладает следующими преимуществами:

- средства РЭБ не расходуют каких-либо материальных средств поражения, а только возобновляемый ресурс электромагнитной энергии;

- современные средства РЭБ могут формировать широкую номенклатуру радиоэлектронных помех, выбирая те из них, которые в максимальной степени эффективны в отношении конкретных объектов подавления;

- средства РЭБ обладают «площадным эффектом», позволяющим одновременно поражать большое количество БПЛА, имеющих сходное радиоэлектронное оборудование, одинаковую аппаратуру радиуправления, принципы навигации, основанные на использовании сигналов одних и тех же СРНС;

- в отдельных случаях, при условии успешного вскрытия структуры сигналов и формата передаваемых сообщений в КРУ и в канале навигации, средства РЭБ позволяют перехватить управление БПЛА и навязать ему ложную траекторию полета.

Как итог можно сделать вывод о том, что средства РЭБ являются высокоэффек-

тивным и перспективным средством противодействия БПЛА, но на современном этапе своего развития они не позволяют самостоятельно гарантированно предотвратить полет БПЛА к контролируемому периметру. Также имеют ограничения по применимости, в связи с необходимостью обеспечения электромагнитной совместимости с другими РЭС, не обладают высокой степенью избирательности в отношении поражаемых целей.

Фото 5. Комплекс радиоэлектронной борьбы с БПЛА «Гроза-С»

Фото 6. Комплекс радиоэлектронной борьбы «Красуха-4»

Как следствие, средства РЭБ должны использоваться в составе комплекса противодействия БПЛА в совокупности с другими средствами, прежде всего, со средствами физического и огневого поражения.

В некоторых случаях физическое уничтожение БПЛА является не самым лучшим вариантом противодействия. Иногда более целесообразным вариантом будет подавление его каналов управления и навигации средствами РЭБ, а если подавление не привело к желаемому результату – уничтожение БПЛА.

Угрожаемый период и военное время

В настоящее время подразделения ПВО не могут обеспечить стопроцентную защиту объектов от БПЛА малого и сверхмалого классов, ввиду отсутствия эффективных средств обнаружения таких БПЛА и средств огневого поражения (ЗРК ближ-

него действия и малой дальности). Также, учитывая сказанное выше, будет необходим огромный запас ракет к ним.

Более или менее эффективно силы и средства ПВО способны противостоять БПЛА от среднего класса и выше зенитными ракетными комплексами, стоящими на вооружении. Но здесь снова возникает вопрос ограниченности запаса зенитных управляемых ракет к ним.

Как сказано выше, наиболее эффективным способом обнаружения БПЛА является – сочетание работы средств радио-

локации (сантиметрового диапазона) и средств радио- и радиотехнической разведки.

Например, для защиты административно-политического центра от БПЛА необходимо развернуть целую сеть радиолокационных станций сантиметрового диапазона, которые будут расположены, в том числе и внутри города. Информация со всех РЛС должна стекаться в один пункт обработки радиолокационной информации для достоверного определения факта обнаружения БПЛА. Такими РЛС могут стать, например, – малогабаритные переносные РЛС типа «Гармонь», с соответствующим оборудованием передачи и обработки информации.

В связке с радиолокационными подразделениями противовоздушной обороны, должны работать подразделения радио- и радиотехнической разведки, оснащенные соответствующим вооружением.

Подразделения РЭБ (которые должны

Фото 7. Турецкий ударный оперативно-тактический средневысотный беспилотный летательный аппарат с большой продолжительностью полета Bayraktar TB2

После уничтожения основных сил системы ПВО в Нагорном Карабахе армянская сторона оказалась неспособна быстро восполнить их ресурс за счет новых ЗРК. Она оказалась в ситуации, когда противник, завоевав превосходство в воздухе, использует его для достижения стратегического перевеса в войне. Это является ключевым фактором – превосходство в воздухе решает исход противостояния сторон. Налицо тенденция повышения эффективности применения БПЛА для завоевания господства в воздухе и поражения основных сухопутных средств вооружения – бронетехники.

Невозможно обойтись лишь переработкой руководящих документов по применению войск и проведением организационно-штатных мероприятий без переоснащения на современные образцы вооружения.

В целом, уже сейчас необходимо принимать меры по выбору образцов средств ПВО и РЭБ, способных эффективно противостоять БПЛА, и оснащению ими войск.

В мирное время

Географические размеры больших государств не позволяют создать сплошное радиолокационное поле на малых высотах над всей территорией, тем более с учетом малозаметности БПЛА малого и сверхмалого классов.

Фиксировать пролет БПЛА сверхмалого и малого классов через государственную границу на всей её протяжен-

Поражение БПЛА средствами ПВО, в большинстве случаев, является низкоэффективным, при этом приводит к высокому расходу боеприпасов – невосполнимого материального ресурса. Здесь выходит на передний план критерий «эффективность-стоимость»

быть в составе противовоздушной обороны), в свою очередь, должны быть готовы к применению средств РЭБ для подавления БПЛА.

В крайнюю очередь, для поражения БПЛА среднего и большого классов, применить зенитное ракетное вооружение.

Принимая во внимание все здесь сказанное, можно представить какой уровень взаимодействия необходимо организовать для решения задачи прикрытия большого территориального объекта от БПЛА. Организация взаимодействия такого уровня под силу только высшим органам военного управления.

Но так возможно прикрыть только один объект. Контролировать всю территорию государства – невозможно.

Как выход из положения, необходимо ввести в состав войск противовоздушной обороны высокоподвижные подразделения РЭБ, которые смогут применяться против БПЛА на угрожаемых направлениях или при организации противовоздушной обороны особо важных объектов, а также продолжить оснащение современными и перспективными образцами зенитного ракетного (артиллерийского) вооружения.

Нужно помнить, что первоочередной целью для средств воздушного нападения, включая и БПЛА, являются средства ПВО. Особенно уязвимы малоподвижные средства, местоположение которых разведано и известно заранее.

Кроме этого необходимо помнить и о защите группировок войск от воздушного противника, включая БПЛА. Опыт войны в Нагорном Карабахе наглядно показал жизненную необходимость в такой ПВО, которая сможет гарантированно противостоять БПЛА над полем боя.

ности, а тем более противодействовать им, – физически невозможно. Учитывая небольшой радиус полета, такие БПЛА с малой долей вероятности будут представлять угрозу национальной безопасности. Борьба с БПЛА сверхмалого и малого классов – нарушителями государственной границы, в большей степени характерна пограничной службе, аналогично борьбе с сухопутными нарушителями границы.

Малонаселенность большей части земель, а также опыт стран, размеры которых соизмеримы с Казахстаном, требуют рационального подхода к решению проблемы контроля использования воздушного пространства.

В мирное время, задачу противодействия БПЛА необходимо законодательно возложить на все силовые структуры, в рамках выполнения задачи по охране государственной границы в воздушном пространстве и контролю за соблюдением порядка использования воздушного пространства.

Принимая во внимание существующие внутренние угрозы, вопрос безопасности крупных административно-политических центров, важных объектов жизнеобеспечения от актов диверсии, терроризма с применением коммерческих и бытовых беспилотных аппаратов остаётся открытым. В рамках Закона «О борьбе с терроризмом», задачи обнаружения и борьбы с БПЛА малого и сверхмалого классов должны касаться всех силовых ведомств по принципу территориальной ответственности за каждый вверенный объект.

**Полковник Нуртас КАБАКОВ,
первый заместитель командующего
Войсками противовоздушной
обороны – начальник штаба**

ЖАУЫНГЕРЛІК ҚАБІЛЕТТІ АРТТЫРУ – УАҚЫТ ТАЛАБЫ

Қазақстан Қарулы Күштеріндегі сардарлар мен сарбаздардың жауынгерлік даярлығына әрдайым жіті көңіл бөлініп келеді. Осы тұрғыда Өскемен гарнизоны 27943 әскери бөлімінің жауынгерлік және дене шынықтыру бөлімінің аға офицері майор Саят Молдахановпен сұхаттасудың сәті түскен болатын.

- Майор мырза! Өткен жылы жаһандық сипат алған коронавир-ус пандемиясы қорғаныс саласына да өзгерістер әкеліп, жауынгерлік әзірлік процесіне кері әсерін тигізбей қоймады. Карантин кезінде жауынгерлік даярлық жоспарлары мен бағдарламаларын орындау ба-рысы қалай өтті?

- Әрине бұрын-соңды мұндай жағдайды бастан өткермегендіктен, әлем оған дайын болмай шықты. Елімізде төтенше жағдай жарияланған алғашқы күннен бастап Өскемен гарнизонының жеке құрамы дезинфекциялық топтардың құрама отрядтарына тартылып, санитарлық тазалық шараларын жүргізді. Әскерилер блок-бекеттерде жүктелген міндеттерді атқарды, қылмыстың жолын кесу және қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті сақтау үшін де күні-түні патрульдеді. Іс-шаралар өзгеше форматқа өзгертілгенмен, оқу жылына бекітілген жауынгерлік әзірлік жоспарының жүзеге асырылуы тоқтаған жоқ. Ұдайы жауынгерлік дайындық бол-

маса, оның деңгейін жетілдіру мүмкін бе? Әрине, жоқ. Жауынгерлік әзірлік дегеніміздің өзі – әскери қызметшілердің жеке категорияларын, әскери бөлімшелерді, бөлімдерді, құрамаларды, штабтарды соғыс қимылына дайындап, тыл органдарын әскерді жабдықтай білуге үйрету. Ол Қорғаныс министрінің бұйрықтары мен нұсқауларына, ережелер мен жарғылардың талаптарына сәйкес жүргізілетіні сөзсіз. Жауынгерлік дайындықтың деңгейін арттыруға арналған кез келген жаттығу – аса маңызды, жауапкершілігі мол шара. Жауынгерлік әзірліктің артықшылығы да сол, әскерилердің бойында жоғары моралды-психологиялық тұрақтылық, батылдық, табандылық, бейімділік, ептілік секілді жауынгерлік қасиеттер қалыптасады.

- Жауынгерлік әзірлік жөніндегі сабақтарды жүргізудің әдіс-тәсілдерінде өзгеріс болды ма?

- Жалпы алғанда жоспардағы іс-шаралардың біраз бөлігі қысқартылып,

өткізу мерзімі ауыстырылды. Ал, мамандық бойынша дербес дайындық мерзімдерінің ұзартылуы жауынгерлік даярлықта нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік берді. Айғақ ретінде айта кетейін, мысалы атыс даярлығы бойынша сабақтарды күндіз және түнде сапалы өткізу үшін штаттық қару қолданылмады. Яғни оқ-дәрілер шығындалмай, атысты түзеу лазерлік таяқшасы бар автоматтың көрнекі макеті арқылы үйретілді. Түнгі атыстың сапасын жақсарту мақсатында түнгі көздеудің орнына түнгі жағдайда сенімді атысты қамтамасыз ететін фосфорлы таспа қолданылды. Дәрістер слайд арқылы оқытылатындықтан мультимедиялық проектор белсенді іске қосылып, әр мамандық бойынша тасымалданатын оқу-материалдық базасы әзірленді. Оқу полигонында жеке құрамның күшімен барлаушы-мамандарды әзірлеудің қажетті элементтері қарастырылған «барлаушы соқпағы» салынды. Таңдамалы ауызша сауалнама мен жазбаша сынақта бөлімше командирлері жақсы нәтиже көрсетіп, командирлік дайындық бойынша сабақтардың сапалы өткізілгені де дәлелденді.

- Осы жерде атыс жаттығуларына сәл тоқталайықшы...

- Сіз жауынгерлік әзірлік бағдарламасына енгізілген армиялық тактикалық атыс жаттығулары туралы сұрамақпысыз?

- Дәл таптыңыз.

- Жауынгерлік атыс жаттығулары ҚР Қорғаныс министрінің тапсырмасымен әскери қызметшілердің түрлі жағдайдағы ату машығын арттыру мақсатында бағдарламаға енгізілді. Жауынгерлік дайындықтың ажырамас бөлшегі саналатын армиялық тактикалық атыстың бірегейлігі – атыс қаруының және суық

қарудың бірнеше түрлерін, сондай-ақ, қоян-қолтық ұрыс элементтерін бір жаттығуда кешенді қолдануда. Яғни кез келген қару түрін күрделі әрі бөгде жағдайда пайдаланудың шеберлігін жетілдіру үшін үйренушіден де, оның нұсқаушысынан да даярлықтың жоғары деңгейі қажет етіледі. Жаттығуды орындаудың дәрежесін жауынгерлеріміз күндіз де, түнде де көрсетіп жүр. Түрлі қашықтықтағы қозғалыстағы немесе қозғалыссыз нысаналарды көздеп, тасадан тұрып, жатып, отырып, тұрып, тізерлеп және тіреп атады. Атысқа классикалық дайындалуға немесе автоматты, пулеметті, винтовканы, тапаншаны классикалық ұстап қалуға уақыт жоқ. Оқ мейлің ең ыңғайсыз орыннан атылса да, нысанаға дәл тиюі керек. Қазір ұрыстың мазмұны мен келбетіне ғана емес, әрбір әскери қызметшінің жауынгерлік жағдайдағы қимыл-қозғалысына, от жүргізудегі жеке шеберлігіне деген көзқарас өзгеріп келеді. Соған сәйкес армиялық тактикалық атыстың әдістемесі де әскерилерге жоғары талаптар қояды.

- Бүгінгі жау болжаусыз. Осы себептен де арнайы операциялар күштері компоненттерінің жауынгерлік әзірлігінің жағдайына және белгіленген уақытта жауынгерлік тапсырманы орындау қабілеттілігіне ерекше мән беріліп отырған болар?

- Әрине. Мемлекет басшысы – еліміз Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас

қолбасшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жаһандық масштабта да, жекелеген аймақтарда да күрт өзгеріп жатқан әлемдегі ахуалды жіті бақылап, армияның әскери машығын ұдайы шыңдап отыру керектігін жүктеді. Қазіргі соғыспен қарулы қақтығыстардың түр-сипатына қарай әскерлерді таулы жер мен елді мекендерде жауынгерлік іс-қимылдарға барынша жақындатылған жағдайда даярлауға, қарулы күрестің жаңа құралдарын қолдануға, жеке және ұжымдық қарудан оқ ату бойынша әскери қызметшілердің жеке әзірлік деңгейін жақсартуға назар аударылып отыр. Өзіңіз білесіз, бүгінгі күні «жанаспай» қашықтан оқ атумен зақымдаудың тәсілі, дәлдігі жоғары қару мен радиоэлектрондық күрес құралдары, бір сөзбен айтқанда, соңғы үлгідегі технологиялық қару түрлері кеңінен қолданылуда. Сондықтан арнайы операциялар күштерінің рөлі қарқынды түрде өзгерді.

- Осы мақсатта өткен оқу-жаттығудың біріне қысқаша сараптама жасап өтсеңіз.

- Мәселен, өткен оқу жылында «Ізенді» оқу полигонындағы «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының бригадалық-тактикалық оқу-жаттығуында жауынгерлік атыс кезеңінде 218 нысана әзірленді. Нысана жазығы 3 000 метрге, тереңдігі 2500 метрге белгіленді. Оның саны, сипаты, орналасқан жері, нысаналардың көрсетілу тәртібі мен ұзақтығы жаттығудың

мақсат-мұратына қарай анықталды. Ең ұтымды жері – «джихадмобилдердің» қимыл-әрекетін және қарсыласты білдіретін нысаналар қойылды. Бұған қоса «қарсыластың дрондары» мақсатын 18 метр биіктіктегі гельді шарлар орындады. Жаттығудың тағы бір артықшылығына тоқталсам, атыстың қорытындысы төрт көрсеткіш бойынша: жабық тоқ ату позициясында артиллерияның атыс міндеттерін орындауы, танк зеңбіректері мен жаяу әскердің жауынгерлік машинасынан атудың нәтижесіне, әуе қорғанысы құралдарымен атыс міндеттерін орындауы, атыс қаруынан атудың нәтижесі бойынша бағаланды. Бригадалық тактикалық оқу-жаттығуының аясында полктік тактикалы-арнайы жаттығу, батальондық топтармен тактикалық жаттығу, дивизионның тактикалық жаттығуы да жүзеге асты. Бір сөзбен айтқанда, әскери колоннаны алып жүру, аса маңызды нысандарды күзету, қарсыластың диверсиялық күшімен күрес, заңсыз жасақталған қарулы құраманы оқшаулау және көзін жою, барлауды ұйымдастыру, елді мекенде қоршауда қалған қарсыласпен ұрыс жөніндегі әрекеттер әбден пысықталды.

- Жеке құрамның далалық жағдайдағы жауынгерлік дайындығын жетілдіру тиімділігіне марштар қаншалықты ықпал етеді?

- Өткен жылдың қазан айында бөлімнің жеке құрамы таң атпай жауынгерлік дабылмен көтеріліп, кенеттен тексерілді. 1-ші және 2-ші мотоатқыштар батальоны, 1-ші танк батальоны, штаб батальоны мен материалдық-техникалық қамтамасыз ету батальондары роталардың лек құру аудандарына шығарылып, шоғырландыру аумағына марш жасады. 1-ші және 2-ші мотоатқыштар батальонының роталары жаяу әскер ұрыс машинасының директрисасында жаяу әскер ұрыс машиналарынан 1-ші ату оқу-жаттығуларын, 1-ші танк батальоны танк директрисасында Т-72-ден 1-ші ату оқу-жаттығуларын күндіз де, түнде де орындады. Штаб батальоны мен материалдық-техникалық қамтамасыз ету батальондарының жеке құрамы АК-74 қаруынан 4-ші бақылау ату жаттығуын, граната атқыштар РПГ-7 қаруынан арудан қойылған оқу-жауынгерлік міндеттерді атқарды. ҚР Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары – ҚР ҚК Бас штабы бастығы генерал-лейтенант Мұрат Бектановтың өзі 1-ші және 2-ші мотоатқыштар батальоны роталарының ЖӘҰМ директрисасында

жаяу әскер ұрыс машиналарынан 1-ші ату оқу-жаттығуларына куә болды. Менің ойымша, маршты жүзеге асыруда кез келген әскери құрылымның жергілікті мекенді бағдарлаудың қабілеттілігі мен төзімділігі танытылады.

- 2021 жылдың бірінші оқу кезеңінде әскери бөлімде жүргізілген

бөлімшелердің, есептоптардың, құрылымдар қондырғыларының жауынгерлік атысында марштар қалай жүзеге асты?

- Атысқа тартылған барлық құрылымдар жауынгерлік әзірліктің жоғарғы деңгейіне келтіріліп, жауынгерлік машиналар паркінде

белгілеген шартты ауданға маршты жүзеге асыру жөнінде оқу-жауынгерлік тапсырмасын алды. Марш кезінде мотоатқыштар бөлімшелері тактикалық дайындық бойынша нормативтерді орындаудан шеберліктерін шыңдады. Оқу полигонында мотоатқыштар және барлау бөлімшелерінің жауынгерлік атысын сапалы жүргізу мақсатында барлау ротасының командирлері түрлі тақырыптарда нұсқаулық-әдістемелік дәрістер өткізді. Диверсантты-барлау топтары мен есептоптар әуедегі қарсыластың шабуылдары кезіндегі және залалсыздандырылмаған ауданды жүріп өтудегі қимылдарды да меңгерді. Зениттік есептоптардың, зениттік дивизиондар бөлімшелерінің, мотоатқыштар бөлімшелерінің, мотоатқыштар батальондарының және штабтық батальонның барлау ротасы бөлімшелерінің жауынгерлік атысын «Шығыс» өңірлік қолбасшылық әскерлерінің қолбасшысы генерал-майор Асан Жүсіпов бақылап, қадағалады.

- Жеке құрамның алдында тұрған жаңа оқу кезеңінің негізгі тапсырмалары қандай?

- Ең алдымен әскери қызметшілерді жауынгерлік мақсатына сай міндеттерді

шешуге әзірлеу аса маңызды. Алда 2021 оқу жылының қысқы және жазғы оқу кезеңдеріне бекітілген жауынгерлік әзірлік бойынша тактикалық-саптық сабақтар, тактикалық арнайы оқу-жаттығулары, сондай-ақ, әскери бөліміміздің 20-25 қыркүйек аралығындағы бригадалық тактикалық оқу-жаттығуы тұр.

- Демек, әскердің жауынгерлік әзірлігін арттыру басты назардан түспек емес қой?

- Міндетті түрде. Жауынгерлік дайындық бойынша жаттығуларға және сабақтарға даярлық пен өткізудің сапасына барын-

ша күш салынады. Ол сабақтарды өткізу барысында қазіргі заманғы қарулы шиеленістердің ерекшеліктерін терең зерделеу міндеті қойылып отыр. Жалпы алғанда офицерлердің, сержанттардың кәсіби білімі мен іскерлігін пысықтау, әскери қызметшілерді экипаждардың, есептоптардың құрамындағы дербес және бірлескен іс-қимылдарға, қару-жарақ кезіндегі шебер іс-қимылдарға, штаттық қару-жарақ пен әскери техниканы сенімді қолдануға даярлау, барлық әскери-есептік мамандықтардың әскери қызметшілерін (мамандарын) жеке оқытуды ұйымдастыру,

экипаждардың, есептоптардың, бөлімшелердің, бөлімдердің жауынгерлік дағдысын жетілдіру, қарулы күрестің жаңа құралдарын қолдану, жеке және ұжымдық қарудан оқ ату бойынша әскери қызметшілердің жеке даярлық деңгейін жақсарту жөніндегі мақсаттар жетерлік. Өйткені, әскердің жауынгерлік қабілеттілігін ұдайы арттыруды уақыттың өзі талап етеді.

Сұхбатыңызға рахмет.

Алуа СӘКЕНҚЫЗЫ
«ШЫҒЫС» өңірлік қолбасшылығы

КУРС НА ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ

Национальный университет обороны завершает работу по 16 научным проектам. В результатах разработок заинтересованы отечественные оборонные предприятия и силовые ведомства

ственного БПЛА. Военные ученые провели анализ использования не только дронов-разведчиков, но и ударных беспилотников, как эффективного оружия против бронетехники и живой силы противника. Ими изготовлен опытный образец разведывательного беспилотного летательного аппарата, получивший название «Шағала». Он оснащен программно-аппаратным средством защиты канала связи, собственным криптографическим протоколом защищённой связи между беспилотником и системой управления, секретным ключом с гарантией, совершенной прямой и обратной защиты. Все это – разработки военных ученых.

- Актуальность технического про-

к боевым. Результаты научной работы запатентованы.

Экспериментальная модель проходит этапы заводских и полигонных испытаний. Результаты научной работы запатентованы и по окончании опытной войсковой эксплуатации все наработки будут переданы в оборонно-промышленный комплекс. Для серийного производства «Шағалы», учитывая возможности отечественного оборонно-промышленного комплекса, разработаны программы обслуживания и обучения техников и операторов, а также курс боевой подготовки операторов БПЛА для внедрения в учебных заведениях и частях Вооруженных Сил.

Беспилотные летательные аппараты, разработанные в Казахстане, в случае их внедрения в производство будут стоить в разы дешевле зарубежных аналогов.

Отечественный беспилотный летательный аппарат может стать одним из элементов разведывательно-огневого (ударного) комплекса. По применению которых также проведен подробный анализ.

Мировой опыт показал, что высокоточное оружие, сочетающее разведку, управление и средство огневого поражения – достаточно эффективно. В рамках разработки военные ученые внесли ряд конкретных предложений по созданию собственного разведывательно-ударного комплекса с использованием потенциала отечественного ОПК.

В рамках цифровизации армии разработана геоинформационная платформа специального назначения. Проект представляет собой программное обеспечение, позволяющее аккумулировать информацию с различных источников, включая спутники, бумажные и электронные карты. Программа дополняет информацию, обновляет ее, переводит с цифрового формата в 3D. Уникальность разработки – в способности моделировать применение войск в различных условиях. Это повышает их мобильность и оперативность принятия решений командирами и штабами. Геоинформа-

Проекты выполнены в рамках конкурса на грантовое и программно-целевое финансирование. Они направлены на реализацию научных теоретических изысканий и практических разработок. Результаты исследований предполагается использовать в интересах всех силовых ведомств и реализовать на предприятиях оборонно-промышленного комплекса страны.

Опыт применения беспилотных летательных аппаратов в современных конфликтах, в частности в Сирии, доказал необходимость разработки соб-

рыва в области разработки и создания беспилотного летательного аппарата – неоспорима. В рамках программно-целевого финансирования изготовлен опытный образец беспилотного авиационного комплекса. В аппарате модернизированы радиосистема и бортовое радиоэлектронное оборудование. Для обеспечения безопасности канала связи разработана интеллектуальная система защищенного управления. Аппарат хорошо показал себя на заводских и сейчас проходит этапы полигонных испытаний, в условиях максимально приближенных

ционная система будет полезна как для Вооруженных Сил, так и для других силовых структур страны.

В технопарке Национального университета обороны, основанном в рамках грантового и программно-целевого финансирования, создана военная научно-технологическая линия опытного инжиниринга, которая состоит из двух полноценно функционирующих лабораторий (лаборатория 3D прототипирования и лаборатория аддитивного производства) и Центра инженерии поверхностей в машиностроении. Центр предназначен для проведения работ по повышению износостойкости деталей.

Уникальное напыление, разработанное в военной лаборатории с использованием нано технологий, с помощью ультразвука наносится на поверхность. Технология, разработанная военными учеными, позволяет частицам расплавленного металла двигаться в потоке со скоростью свыше 500 м/с и формировать покрытия, имеющие повышенную прочность. Напыление позволит значительно продлить срок службы детали и повысить их износостойкость. Отметим, что наработки ученых будут переданы в предприятия отечественного ОПК и будут использоваться в том числе при модернизации вооружения и военной техники.

Еще одно изобретение - специальная водородная установка для обогащения горючей смеси в двигателях внутреннего сгорания. Этот проект позволит не только существенно экономить топливо, но и повысить экологичность военной техники. Кроме того, установка это – продукт двойного назначения, который найдет применение не только в военной, но и в гражданской сфере.

На базе Военного научно-исследовательского центра Национального университета обороны создан Центр информационно-аналитического обеспечения и мониторинга, представляющий собой интеллектуальную реинжиниринговую базу информационных систем – ИРБИС. Проект уникален тем, что вся база материально-технического обеспечения вооруженных сил объединена в единый комплекс. Это большой шаг к созданию Цифровой армии Казахстана.

В основу ИРБИС легли четыре информационные системы: материально-технического обеспечения, каталогизации

продукции военного назначения и предметов снабжения, электронный каталог военных стандартов и система внутренней аналитики. На сегодняшний день разработка не имеет аналогов.

Использование проекта позволит снизить затраты и уменьшить сроки разработки и производства техники на 20-30%, в 10-15 раз уменьшить трудозатраты на проведение сопоставительного анализа предметов снабжения для выявления аналогов или требуемых свойств, на 20% повысить эффективность работ при закупке предметов снабжения, до 15% сократить затраты на содержание запчастей и материалов, а также на 20% оперативность восстановления техники.

Военными учеными проведены исследования современных вооруженных конфликтов, выработаны предложения по изменению тактики боевых действий против незаконных вооруженных формирований в городской местности, в условиях гибридных войн и в специальных операциях. Рекомендации успешно апробированы на военных учениях.

В рамках 16 научных проектов работа велась в том числе и в области робототехники. Уже разработана и выпущена техническая документация по разработке безэкипажного катера и автономного

необитаемого подводного аппарата. Со всем скоро начнутся опытно-конструкторские работы в области создания робототехнических комплексов казахстанского производства.

Необходимо отметить, что все руководители проектов имеют большой опыт и ученые степени. В состав исследовательских групп вошли военные ученые и представители гражданской науки.

По итогам реализации научных проектов и программ Национальным университетом обороны изданы 9 учебных пособий, 15 монографий, используемых в учебном процессе, опубликовано свыше 250 научных статей в зарубежных и отечественных изданиях, в том числе 44 из них в зарубежных изданиях с высоким рейтингом, проведены социологические исследования, конференции, выработаны практические рекомендации, получены 5 патентов на изобретения и полезные технические модели, 22 свидетельства об авторском праве и интеллектуальной собственности.

АЙБЫНДЫ ТЕҢІЗ ӘСКЕРІ

Тәуелсіздік тұсында құрылды

Еліміздің Әскери-теңіз күштері 1993 жылы көктемде құрылды. Оның негізгі базасы әуелгі кезде Ақтау қаласында орналасты. Ал 1999 жылы аталмыш әскери база еліміздің ҰҚК Шекара қызметі Теңіз бөлімдеріне қарады. Жалпы биыл Теңіз әскерінің құрылғанына 28 жыл толады.

Әскери сала мамандарының пікірінше, тәуелсіздік алғаннан кейін Каспий теңізінің қазақстандық бағытындағы стратегиялық маңызды нысандардың мүддесін қорғау басты мақсат болды. Анығында, бұл экономикалық аймақ еді.

Өздеріңіз білетіндей, Каспий аймағында табиғи ресурстардың өте бай қоры шоғырланған. Егемендік алған тұста оларды игеру жұмыстарының көлемі тез арада ұлғая бастады.

Әскери мамандардың айтуынша, бұл арада Каспий аймағындағы тәуелсіз мемлекеттердің және басқа елдердің осы аймақтағы стратегиялық-саяси мүдделері бір арнаға тоғысып, ішкі саяси және сыртқы саяси факторлардың ықпалы барынша артты. Сол кездегі Таяу Шығыстағы және Ирандағы саяси оқиғалар, жаһандық лаңкестің өрістеуі, мұнай құбырлары, мұнай өндірілетін ірі кен орындары, порттар

мен кемелердің тұрақтары сияқты теңіз нысандарына, сондай-ақ теңізде және жағалауларда орналасқан су коммуникациялары мен басқа да маңызды нысандарға бағытталатын диверсиялық әрекеттердің болу мүмкіндігі сияқты жайттар көпті толғандырды.

Осындай факторлардың барлығы Каспий аймағындағы елдердің барлығына өздерінің Әскери-теңіз күштерін күшейтуге сеп болды. Сондықтан мемлекетіміздегі Әскери-теңіз күштерінің дамуы Қазақстанның Каспий теңізіндегі ұлттық мүддесін қорғау үшін, Каспий теңізінде қауіпсіздікті өзіміздің және ұжымдық әскери қауіпсіздік шеңберінде қамтамасыз ету мақсатында жасалып жатқан жайы бар.

Теңіз әскеріне міндеттелді

Теңіздегі әскерилер Каспий теңізінің қазақстандық бөлігінде еліміздің шекарасын қорғап, қауіпсіздігін қамтамасыз етеді. Одан бөлек, елдің экономикалық мүдделерін барынша қорғау, басқыншылардың шабуылына лайықты тойтарыс беру, қарулы қақтығыстардың алдын алу жүктелген.

Әскери-теңіз күштеріне суасты диверсиясына қарсы қорғану, құрлықтағы

Білекті де жүректі сарбаздар барда елдің шебі қашанда берік. Ал армия әлеуеті күшті әскери техникамен жарақтанса, жауынгерлік қабілет шыңдала түспек. Тәуелсіздіктің таңы атқан алғашқы жылдары тұңғыш ҚР Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Жарлығымен құрылған әскерлердің бірі – Әскери-теңіз күштері.

әскери күштердің іс-қимылын теңізден қамтамасыз етіп, қолдау көрсету, теңіз десантын түсіруге мүмкіндік жасау, сарбаздар әрі олардың техникалық құралдарын тасымалдау, теңіз миналарын орналастыру, халықаралық өзара келісімге сәйкес бірлескен қорғаныс бойынша Каспий жағалауындағы өзге бес мемлекеттің әскерилерімен бірлескен тапсырмаларды орындау жүктелген.

Бұған қоса, еліміздің портты аймақтары мен мұнай іздеуге арналған нысандарды қорғау әрі күзетумен айналысады.

Каспийдегі теңіз флоты Төтенше жағдайлар жөніндегі министрлік өкілдерімен тізе қоса отырып теңіз аумағында іздеу-құтқару шараларын іске асырады. Ашық теңізде қиын сәтке тап болған жандарға көмек қолын созады.

Еліміздің Әскери-теңіз күштері қоршаған ортаны қорғау және бақылау міндеттерін орындау, сондай-ақ теңіздегі түрлі апат немесе экологиялық апаттың зардабын жоюға және басқа да көптеген міндеттерді атқаруға атсалысады.

Кемелер мен катерлер жасалды

КСРО тұсында Каспий аймағында

әскери флотилиясы тұрғанмен, Қазақстанның аумағында бірде-бір әскери кеме болмаған екен. Жалпы Қазақ елі теңіз көліктерін өз күшімен жасағаны мәлім. Алғашқы жылдары кеме құрастыру бағдарламасы түзіліп, Оралдағы «Зенит» зауытында кеме және катер соғу басталды.

Әскери-теңіз күштеріне қарасты әуелгі катерлер Каспий суына 1995 жылы бірінші мәрте түсті. Олар «Сұңқар» және «Батыр» жобасы бойынша жасалған кемелері еді. Содан бері талай жыл өтті.

Бүгінде осы бағдарламалар табысты жүзеге асып жатыр. Соған қарап Қазақстанның да кеме шығаратын мемлекетке айналғанын көруге болады. Зауыт қазірдің өзінде «Барс 250» жобадағы кемелер мен катерлерді құрастырып, Әскери-теңіз күштеріне де беріп үлгерді.

Сондай-ақ Қазақстан Қарулы Күштерінің Әскери-теңіз флотында Америкада жасалған «Си-Арк» және «Бостон» түріндегі катерлер, Германияда және елімізде жасалған сан түрлі кемелер бар.

Қазір еліміз Әскери-теңіз күштерін қаруландыруға, әскери техникалармен жабдықтауға барынша көңіл бөліп отыр. ӘТК қолбасшылығы бұл тұрғыда жергілікті өндіріс орындарымен барынша тығыз байланыс орнатқанын атап өткен жөн. Бұған дәлел қазіргі таңда Әскери-теңіз қаруларының 80 пайызға жуық тапсырыстарын «Қазақстан инжиниринг» ҰК қорғаныс-өндірістік кәсіпорны жүзеге асырып жатыр.

Теңіз мамандары даяланды

Осы мақсатта 1994 жылдың күзінде Орал қаласында Әскери-теңіз күштерінің арнайы оқу орталығы құрылады. Құрылған уақыттан бастап осынау орталық ҚК ӘТК мен ҰҚК Ше-

кара әскерлерінің теңіздік бөлімдеріне кіші кеме мамандарын даярлай бастайды. Ал кәсіпке дайындау штурмандық-белгі берушілер, радио-телеграфшылар және де трюмдік моторшылар деген үш мамандық бойынша жүргізіле бастайды.

Әрине, маман дайындау үшін ұстаз қажет. Сол жылдары елімізде әскери-теңіз саласын жақсы білетін мамандар болды ма? Болды.

Елімізде ӘТК құрылған бастапқы жылдарда Қайыргелді Есінеев, Серік-қали Бимурзаев, Марат Түлекбаев, Жандарбек Жанзақов, Ахметжан Шақпұтов, Марат Базилов, Болат Алтымбаев сықылды күллі КСРО флоттарының құрамында жүріп алып мұхиттардағы нейтралды суларда барынша шыныққан тәжірибелі флот офицерлері талмай еңбек етті.

Мінекей, осынау білікті мамандар өздерінің үлкен ортада көрген тәжірибелерін отандық теңіз күштерін құруға жұмсады.

Базаның бүгінгі жағдайы

Елімізде теңіз күштерінің базасы қазірде Ақтау қаласында орын тепкен. Оның құрамында әртүрлі кеме-

лер, дивизион, жастарды оқытатын оқу орталығы, гидрографиялық қызмет және қамтамасыз ету батальоны енеді. Шамамен, құрамында 3 мыңға тарта жауынгер бар.

2012 жылы 25 сәуірде Қазақстанның тұңғыш зымырандық-артиллериялық кемесі суға түсірілді. Мұның өзі біздің отандық әскери-өнеркәсіп кешенінің аса маңызды әрі тарихи оқиғасы еді. Бұл жаңа әскери кеме оның алдындағылардан сыйымдылығы (250 тонна) жағынан да, қарулануы жағынан да мүлдем өзгеше. Әскери кеме зымырандық жүйемен жабдықталған, двигательдері де заманауи. Бір ауыз сөзбен айтқанда, ол навигация мен байланыстың барлық заманауи құралдарымен жарақталды. Бүгінде жаңадан теңізге түскен кемелер саны артты. Айта кетсек, ҚР ҚМ Әскери-теңіз күштеріне тиесілі 7 кеме бар. Мәселен, Әскери-теңіз күштерінің қатарында «Қазақстан», «Орал», «Сарыарқа», «Маңғыстау» атты зымыранды артиллериялық кемесі, «Алатау» минотартқыш кемесі, «Жайық» гидрографиялық кемесі, «Өжет» оқу

кемесі бар.

Ресейде жасалып, Балтық және Каспий теңізінде сынақтан өткізілген «Алатау» минатартқыш кораблі тайыз және терең суда да жүзе береді. Теңіздің асты мен үстіндегі минаны анықтауға қауқарлы. Ол – еліміздің Қарулы Күштеріндегі мұндай үлгідегі жалғыз әрі алғашқы кеме. Сол себепті экипаж мүшелері де қайта дайындықтан өткен, су көлігінің техникалық сипаттамасымен танысқан.

Сондай-ақ, «Маңғыстау» зымыран-артиллериялық кораблін айтып өтуге болады. Әскери-теңіз күштерінің жауапкершілік аймақтарында жауынгерлік тапсырмаларды орындауға арналған. Ерекшелігі, қару-жарақ жаңартылып, суасты диверсиялық қауіп-қатерлерді, жауынгерлік жүзушілерді анықтауға және олармен күресуге арналған құралдар орнатылған. Сонымен қатар, экипаждың тұру жағдайын жақсарту бойынша кемеді қызмет етіп жүрген әскери теңізшілердің ұсыныстары ескерілді.

Айта кетейік, соңғы уақытта Оралдағы «Зенит» зауытынан жасалынған кемелер алынууда. Себебі, Кеңес Одағында бұл зауыт әскери-теңіз бағытындағы өнімдерді шығарумен айналысқан еді. Сондай-ақ, Каспий теңізіне шығатын жолы бар. Болашақта арнайы техникалар, яғни, теңіз катерлері мен әскери кемелері тағы да алынады.

Жетістіктер жоқ емес

Жиырма сегіз жыл ішінде қазақстандық флоттың соңғы үлгідегі техникамен жабдықталған отандық өндірістің су жаңа зымыран-артиллериялық корабльдерімен сапалы жабдықталуы, жеке құраммен жасақталуы және әскери қызметшілердің оқуы мен жауынгерлік

даярлығын жетілдіруден бастап корабльдердің орналасуының алғашқы жекеменшік пунктінің құрылысы мен ашылуына дейінгі қыруар жұмыс атқарылды.

Бүгінде Қазақстанның Әскери-теңіз күштері – бұл Каспий теңізінің қазақстандық секторында маңызды стратегиялық тапсырмаларды орындайтын еліміздің Қарулы Күштерінің толыққанды жекелеген әскер түрі.

Еліміздің әскери-теңіз күштері өзінің қалыптасу уақытында әлемнің көптеген мемлекетімен берік ынтымақтастық орнатып, тәжірибе алмасты. Айталық, осыдан шамалы жыл бұрын еліміздің Әскери-теңіз күштеріне арнайы сапармен Оңтүстік Корея әскери-теңіз күштерінің бас қолбасшысы Джон Хо Сьюб және Иранның бас қолбасшысы Хабибулла Сайари келді. Алдыңғы жылы құрамында «Сарыарқа» және де «Орал» зымыран-артиллериялық кемелері бар Қазақстан ӘТК жауынгерлік кемелерінің тобы арнайы сапармен Иранның Энзели портына барып қайтты.

ӘТК кемелері еліміздің жалауының астында түрлі жауынгерлік жорықтарға шығып, халықаралық әскери жаттығуларға, жарыстарға қатысып жүлделі оралды. Бұған қоса соңғы кездері одақтасымыз Ресейдің ұйытқы болуымен өткізіліп жүрген халықаралық әскер ойындарының құрамындағы «Теңіз биатлоны» бойынша жарыстардан да қазақстандық кемелер қомақты жүлдемен оралды. Жалпы айтқанда, халықаралық деңгейдегі жарыстарда үздік көрсеткіштерге ие болған теңізшілер біздің елімізде жетерлік.

Жауынгерлік әзірліктері жоғары

Еліміздің теңіз әскери күштерінің негізі әскери базасында әскери

теңізшілер жыл сайын жаттығады. Жыл сайын өткізілетін командалық-штабтық және ұрыстық-тактикалық оқу-жаттығулар – соның дәлелі.

2020 жылы Әскери-теңіз күштері жауынгерлік әзірлік жоспарын толық орындады. Соның бірі қыркүйектің 5-і мен 9-ы аралығында өтті.

Жаттығу жоспарына сәйкес арнайы бөлімшелер дағдарыс ауданындағы шартты қарулы қақтығысты шешу бойынша тактикалық-атыс іс-қимылдарын орындады.

Оқу-жаттығудың негізгі мақсаты еліміздің Батыс өңірдегі қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша бірлескен іс-қимылдарды пысықтау болды.

Қарулы Күштерден басқа маневр жасауға «Бекет-2020» ведомствоаралық кешенді оқу-жаттығуы шеңберіндегі іс-шараларға қатысқан басқа да мемлекеттік органдардың құрылымдық бөлімшелері тартылды. Сонымен қатар, оқу-жаттығу барысында нақты жауынгерлік жағдайларға барынша жақын, кешенді тәуекелдер мен гибриді сипаттағы қауіп-қатерлерге, сондай-ақ шартты қарсыластың әрекеттеріне ден қою қажеттілігін ескеретін жағдайлар қарастырылды.

ҚР Әскери-теңіз күштеріндегі ірі ауқымды оқу-жаттығудың белсенді кезеңін Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрі генерал-лейтенант Нұрлан Ермекбаев қадағалады. Министр жауынгерлердің кәсібилігіне, Қарулы Күштер бөлімшелері мен басқа да мемлекеттік органдардың өңірдегі дағдарыстық жағдайды жою жөніндегі міндеттерді шешудегі іс-қимылдарының үйлесімділігіне жоғары баға берді.

Ұлы дала әскері – Тәуелсіздік тірегі!

2021

АЙЫБЫН

Республиканский
военно-аналитический журнал